

BORSODI ZOLTÁN

A 2006. évi X. törvény kodifikációja

Bevezetés

Már több mint három éve annak, hogy az Országgyűlés 2005 decemberében elfogadta¹ azt a törvényt, amely a magyar szövetkezeti élet problémáinak megoldása céljából született. A szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény immár a rendszerváltás utáni harmadik általános szövetkezeti törvényünk². Az 1989–1990-es fordulatot követően a szövetkezeteket érintő felgyorsult jogalkotás sajnos nem töltötte be azt a szerepet, amelyet be kellett volna, vagyis a hazai szövetkezés megújítását. A szocializmust felváltó gazdasági rendszerben egyértelműen kijelenthető, hogy gyengült a szövetkezeti mozgalom. A korábbi jogalkotói próbálkozások kimondva-kimondatlanul mostoha gyermekként, valami eredendő rosszként, a szocializmus maradványaként kezelték a magyar szövetkezeteket. Újkori demokráciánkban az elsőként megalakult országgyűlés megkezdte lebontani a szövetkezetek hálózatát, illetve olyan helyzetet teremtett, ami ezt vonta maga után. Tette ezt annak ellenére, hogy a Magyar Köztársaság Alkotmánya a 12. § (1) bekezdésében kimondja, hogy az állam támogatja az önkéntes társuláson alapuló szövetkezeteket, elismeri a szövetkezetek önállóságát. A jogalkotó mintha csupán figyelmetlen lett volna, csupán a mondat második felét vette és – mondhatjuk – veszi azóta is figyelembe. Legyenek csak önállóak a szövetkezetek, oldják meg önállóan gondjaikat. Holott az Alkotmány 12. § (1) bekezdése lehetőséget biztosít arra is, hogy a mindenkori hatalom a gazdasági élet más szereplőitől elkülönítve, pozitív diszkriminációval kezelje és segítse a szövetkezeteket.

¹ A 2006. évi X. törvényt végül csak 2006. január 4. napján hirdette ki a köztársasági elnök.

² Ha az egész magyar jogtörténetet nézzük, akkor az ötödik. Önálló szövetkezeti törvényként szabályozta a hazai szövetkezeteket az 1947. évi XI. törvény, az 1971. évi III. törvény, az 1992. évi I. törvény, valamint a 2000. évi CXLI. törvény. Veres József hatodiknak ide veszi az 1875. évi XXXVII. törvénycikket (Kereskedelmi Törvény) is, amely I. részének XI. címe szólt a szövetkezetekről. VERES JÓZSEF: *A százharmincadik év 6. szövetkezeti törvényéhez* (a továbbiakban: *A százharmincadik...*) in.: *Szövetkezés, 2005/1. szám XXVI. évfolyam, 153–154. p.*

A probléma gyökerei azonban abban rejlenek, hogy a rendszerváltást követő jogalkotás számos olyan béklyót rakott a szövetkezeti mozgalomra, amely óhatatlanul a nem is olyan lassú süllyedést eredményezte. Az elmúlt évtizedekben jól működő szövetkezeti rendszert ahelyett, hogy alkotmányos kötelezettségét teljesítve támogatta volna, olyan irányba mozdította el, ami a fejlődés lehetőségét gyakorlatilag kizárta.

A világnak azon a tájain, ahol a szövetkezetek korábbi működését nem övezték rossz emlékü történelmi tapasztalatok, illetve nem kapcsolódnak a mozgalomhoz negatív képzettársítások, egyre több területen kínál a szövetkezeti modell megoldást azon csoportosan jelentkező igényekre, melyek helyben jelentkeznek. Nemzetközi szinten és ezen belül az Európai Unióban már korábban felismerték, hogy a szociális gazdaság kiépítésének alappillérei a szövetkezetek lehetnek,³ ami a hazai jogi-gazdasági környezetre is kedvező hatást gyakorolhat. Ennek eredményeként a XXI. század elején talán Magyarországon is megkezdődhet a szövetkezeti mozgalomban megbúvó energiák hasznosítása.

A tanulmány szerzője az ÁFEOSZ tanácsosaként a kezdetektől személyesen vehetett részt a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény kodifikációjában. Ezen empirikus ismereteket és a birtokomban levő hatalmas mennyiségű háttéranyagot felhasználva⁴ szeretném bemutatni annak a folyamatnak a vázát, amelynek eredményeképpen a szövetkezeti érdekképviseletek többnyire sikeresen érték el azt, hogy a korábbiaknál valamivel tisztább helyzet alakuljon ki a hazai szövetkezeti világban. Az új törvény lehetőséget biztosít arra, hogy a XIX. század végét követően ismét kialakulhasson Magyarországon a gazdaságba szervesen illeszkedő szövetkezeti struktúra.

Jelen tanulmánynak, már csak a terjedelmi korlátok miatt is, nem lehetett célja, hogy minden egyes tervezetet §-onként bemutasson. Az általam legérdekesebbnek vélt részeket azonban a mellékletek tartalmazzák abból a célból, hogy azokat össze lehessen hasonlítani a hatályos törvény rendelkezéseivel. Az elfogadásra már nem kerülő törvénytervezetek részletes bemutatására egy önálló, nagyobb terjedelmű tanulmány keretében fogok sort keríteni.

Arra viszont volt lehetőségem, hogy felvázoljam és máshol nem található „kulisszatitkokkal” illusztrálva bemutassam azokat az éveket, amelyek korunk szövetkezetei fejlődésének irányát meghatározták.

³ Lásd Európai Unió Tanácsának 2003. július 22-én elfogadott 1435/2003 EK rendelete az „Európai szövetkezetekről” (ehhez szorosan kötődik a munkavállalók részvételéről szóló szintén 2003. július 22-én elfogadott 2003/72 EK irányelv), valamint Európai Közösségek Bizottságának 2003-ban kiadott Közleménye „a szövetkezeti társaságok támogatásáról Európában”, melyet a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának címzett. Ezt a dokumentumot 2005. március 16-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság is véleményezte.

⁴ A megjelölt levelek, észrevételek, illetve tanulmányok saját példányok, de megtalálhatók az Országos Szövetkezeti Tanács (OSZT) titkáránál, dr. Pál Józsefnél is.

Előzmények

Az Orbán-kormány idején került elfogadásra az új szövetkezetekről szóló 2000. évi CXLI. törvény, valamint a mezőgazdasági szövetkezeteket érintő, ún. üzletrésztörvény⁵, melyet azonban az Alkotmánybíróság annak a tulajdon biztonságát veszélyeztető volta miatt visszamenőleges hatállyal megsemmisített.⁶ A polgári kormány ezeket a törvényeket a szövetkezeti érdekképviseltek támogatása nélkül, sőt, kifejezett tiltakozásuk ellenére fogadta el. Az új szövetkezetekről szóló törvény elfogadásával az az abszurd helyzet állt elő, hogy egy időben két hatályos törvény alapján lehetett szövetkezeti tevékenységet végezni Magyarországon attól függően, mikor alakult az adott szövetkezet. A új törvény elsősorban a szövetkezeti üzletrészek helyzetét kívánta rendezni és megszűnéssel fenyegette azon szövetkezeteket, amelyek nem módosítják alapszabályukat úgy, hogy a 2000. évi CXLI. törvény hatálya alá tartozzanak. A szövetkezeti szövetségek barátságtalan gesztusnak vették azt is, hogy megvonták tőlük a szövetkezeti jogalkotásba történő érdemi beleszólás jogát. A 2002-es választásokat követően hatalomra került, Medgyessy Péter által vezetett baloldali-liberális kormány programjában kijelentette: „szövetkezeti üzletrészek⁷ felvásárlását befejezzük. Az alanyi jogú szövetkezeti üzletrészekre megkülönböztetés nélkül vételi ajánlatokat teszünk, a felszámolt szövetkezetek üzletrész tulajdonosait kárpótoljuk. Az üzletrészeket – hosszú távú kedvezményes hitelek nyújtása mellett – a szövetkezetek, tagjaik, alkalmazottaik és az integrációban résztvevők részére vételre ajánljuk fel.”⁸

Az új kormány programjában szerepelt az is, hogy „Biztosítjuk a szövetkezés szabadságát, ezért módosítjuk a szövetkezeti törvényt, javítjuk a szövetkezeti gazdálkodás jogi feltételeit.”⁹

Ezek, és a jobboldali kormánnyal szembeni hideg és feszült viszony is közrejátszott abban, hogy a magyar szövetkezeti érdekképviseltek az új kormánytól pozitív fordulatot reméltek.

Megindul a párbeszéd a szövetkezeti érdekképviseltek és a kormány között

A kormány a szövetkezeti kérdésekben a kormányprogram végrehajtását a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszterre bízta. Kiss Péter kancellária miniszter-

⁵ A mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészeiről szóló 2000. évi CXLIV. törvény.

⁶ 10/2001 (IV.12.) AB számú határozat.

⁷ A szövetkezeti üzletrész témakörében Bobvos Pál írt egy átfogó tanulmányt, amely a 2006. évi X. törvénnyel bezárólag bemutatja a szövetkezeti üzletrész jogintézményét hazánkban. Lásd BOBVOS PÁL: *A szövetkezeti üzletrész stációi és feladása* (a továbbiakban: *A szövetkezeti üzletrész...*). Acta Juridica et Politica Tomus LXVIII Fasc. 4. (Szeged, 2006).

⁸ A Medgyessy-kormány 2002-es Kormányprogramja 14.4.11.

<http://www.origo.hu/itthon/20020522viiifejezet.html>

⁹ A Medgyessy-kormány 2002-es Kormányprogramja 14.4.12., uo.

rel mint a szövetkezeti kérdések iránt „érzékeny” politikussal már korábban is jó kapcsolatot ápoltak a szövetkezeti érdekképviseltek vezetői. A munkakapcsolat abból adódott, hogy az Országos Érdekegyeztető Tanács munkaadói oldalának 9 szervezete közül 3 szövetkezeti érdekképviselő.¹⁰ A Mezőgazdasági Termelők és Szövetkezők Országos Szövetsége (MOSZ)¹¹, az Általános Fogyasztási Szövetkezetek és Kereskedelmi Társaságok Országos Szövetsége (ÁFEOSZ) és a Magyar Iparszövetség (OKISZ) az évek során többször dolgozott együtt a munkaügyi miniszteri posztot korábban éveken át betöltő Kiss Péterrel.

A szövetkezeti szövetségek vezetői most látták elérkezettnek az időt, hogy céljaikat érvényesítve megoldják az évtizede húzódó üzletrész-kérdést és egy új törvény megalkotásában aktívan közreműködve meghatározzák a szövetkezeti formában működő gazdasági szervezetek fő irányvonalát.

A 2002-es kormányalakítást követő nyári, illetve őszi politikai csatározások miatt¹² a szövetkezetek ügye még nem szerepelt a Medgyessy-kormány prioritásai között. A szövetkezeti érdekképviseltek közül elsősorban a MOSZ és az ÁFEOSZ tartotta fontosnak, hogy minél hamarabb megszülessenek a szükséges jogszabályok. Azért ez a két szövetség, mert az ő tagszervezeteiket érintette leginkább az új szövetkezetekről szóló törvény átalakulási kényszere. Mindezek miatt elsősorban a 2000. évi CXLI. törvény megszűnéssel fenyegető rendelkezéseit kellett módosítani. Az új szövetkezetekről szóló törvény 89. § (3) bekezdése kimondta, hogy azok a törvény hatálybalépésekor (2001. január 1.) már működő, bejegyzett szövetkezetek, amelyek alapszabályának a törvényben előírt módon történő módosítására nem kerül sor, a törvény hatálybalépésekor irányadó rendelkezéseket az e törvény hatálybalépésétől számított ötödik naptári év végéig (tehát 2005. december 31-ig) alkalmazhatják azzal az eltéréssel, hogy a szövetkezet szövetkezeti üzletrészt a törvény hatálybalépése után nem bocsát ki, a már kibocsátott és tulajdonában lévő, vagy tulajdonába kerülő üzletrészt pedig haladéktalanul köteles bevonni az értékpapírok megsemmisítésére vonatkozó jogszabályok szerint.

A legnagyobb veszélyt ugyanezen § (4) bekezdése jelentette, amely kimondta, hogy az a szövetkezet, amely a (3) bekezdésben meghatározott határidő lejártáig alapszabályát az előírt módon nem módosítja, vagy gazdasági társasággá át nem alakul, jogutód nélkül megszűnik.

¹⁰ Az Országos Érdekegyeztető Tanácsban tevékenykedő szövetkezeti érdekképviseltekéről lásd BORSODI ZOLTÁN: *A magyar szövetkezeti érdekvédelmi szervek történelmi keresztmetszete.* (a továbbiakban: BORSODI:) 54. p. Acta Juridica et Politica, Tomus LXVII. Fasc. 4. (Szeged, 2005).

¹¹ Az agrárágazatban az érdekvédelem helyzetét Tóth Lajos dolgozta fel kitűnő tanulmányában. Ehhez lásd TÓTH LAJOS: *Az érdekvédelem és az érdekképviselő jogi helyzete az agrárágazatban.* Acta Juridica et Politica Tomus LXVIII. Fasc. 25. (Szeged, 2006).

¹² Például a szavazatok újraszámítását követelőknél a budapesti Erzsébet hid blokád alá vonása.

A legjelentősebb szövetkezeti érdekképviselőket tömörítő Országos Szövetkezeti Tanács (OSZT) arra az elhatározásra jutott, hogy aktív, kezdeményező szerepet kell játszani a szövetkezeteket érintő jogalkotás terén. Az OSZT 2003. június 3-án levelet írt Kiss Péter kancellária miniszternek, melyben felhívták a miniszter figyelmét arra, hogy az új szövetkezetekről szóló 2000. évi CXLI. törvény a hatályba lépésekor működő szövetkezetekre kifejezetten hátrányos előírásokat tartalmaz. Ezek között említi, hogy a szövetkezeteknek kötelező megvásárolni a kívülálló üzletész tulajdonosoktól az üzletészeket, a tagok üzletészzeit pedig részjeggyé kell átalakítani. Ezek jelentős pénzkivonást és a szövetkezetek gazdasági versenyben való lemaradását eredményeznék. Az OSZT természetesen megemlíti a szövetkezetek számára legfájóbb pontot is, amely szerint a törvény 2005. év végéig ad moratóriumot az üzletészek rendezésére.¹³

Az OSZT egyhangúlag amellelt foglalt állást, hogy az új szövetkezetekről szóló törvény azon rendelkezéseit, amelyek hátrányosak a korábbi szövetkezeti törvény alapján működő szövetkezetekre, hatályon kívül kellene helyezni. Az Országos Szövetkezeti Tanács ebben a levelében jelentette be hivatalosan igényét arra is, hogy a bizonytalan helyzet megszüntetése érdekében a hatályos két szövetkezeti törvény helyett az Országgyűlés egységes, új törvényt alkosson méghozzá úgy, hogy a törvényalkotás során az érdekeltek széles körű bevonásával egy valódi társadalmi vita bontakozzon ki. A törvény kellő megalapozottságához OSZT szerint legalább másfél év szükséges, így a tanács azt javasolta, az Országgyűlés kérje fel a kormányt arra, hogy 2004. december 31-ig egy egységes, az Európai Unió jogszabályokkal is harmonizáló szövetkezeti törvényt nyújtson be a parlamentnek.¹⁴

Az Országos Szövetkezeti Tanács a 2003. július 4-én megtartott 81. Nemzetközi Szövetkezeti Napra meghívta Medgyessy Péter miniszterelnököt. A kormányfő ugyan személyesen nem ment el a városligeti Vajdahunyad várban található gróf Károlyi Mihály szobornál megtartott megemlékezésre, de képviselője útján levélben köszöntötte a résztvevőket. A miniszterelnök levelében kifejtette, hogy egy olyan köztársaságot kell létrehozni, amelyben érvényesül a szabadság, a jogok és az esélyek egyenlősége, valamint a szolidaritás, az egymással való közösségvállalás és a társadalmi igazságosság. Ezen célok megvalósításában nélkülözhetetlenek a szövetkezetek, melyek nemcsak a nemzeti és az európai gazdasági kihívásokra képes hiteles és hatékony választ adni, hanem megoldást is kínál a globális piacgazdaság káros mellékhatásainak felszámolására is. Medgyessy Péter levelében három komoly kötelezettséget vállalt:

¹³ Miután az új szövetkezetekről szóló 2000. évi CXLI. törvény nem írt elő a kívülálló üzletésztulajdonosoknak eladási kötelezettséget, ezért ha egy külső üzletész tulajdonos nem adná el az üzletészét a szövetkezetnek, akkor vagy gazdasági társasággá kellene átalakulnia, vagy meg kellene szűnnie.

¹⁴ OSZT 2003. június 3. napján kelt levele Kiss Péternek.

1. Kijelentette, hogy a kormány még ebben az évben (tehát 2003-ban) benyújtja az Országgyűléshez a szövetségi érdekképviseleti szervek konszenzusán nyugvó szövetségi törvények módosítását, amellyel a szervezetek által legjobban bírált szakaszokat korrigálja.

2. Még ebben a kormányzati ciklusban a kormányprogramnak megfelelően átfogóan módosítják a szövetségi törvényeket, melynek során figyelembe veszik az ENSZ felhívását, a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal ajánlását, valamint az Európai Unió Tanácsának szabályzatát is.

3. Megígérte, hogy a kormánya törekedni fog arra, hogy a szövetségi érdekképviseleti szervekkel *intézményes keretek között* folyamatos párbeszédet folytasson.¹⁵

A miniszterelnök levele elégedettséget váltott ki az OSZT-ben és az egész szövetségi világban. Végre lehetőséget láttak a szövetségi szövetségek, hogy érdekeiknek megfelelően aktívan közreműködjenek a szövetségi jogalkotásban. Amint már fentebb említésre került, a MOSZ és az ÁFEOSZ vezetésével az Országos Szövetségi Tanács már a nyár folyamán elhatározta, hogy egy új, szervezetekről szóló törvény megalkotását kell célul kitűzni, nem pedig a korábbi törvények toldozását-foltozását. Legelőször a szervezet fogalmát kellett tisztázni. Az OSZT a tagszervezeteitől¹⁶, valamint a hazai szövetségi élet legjelentősebb személyeitől kérte, hogy fogalmazzák meg, mi is a szervezet, valamint adják meg azon alapelveket, amelyekre felfűzve immár egy a gyakorlatban is hasznos törvény kerülné megalkotásra.

A felhívására a szövetségi törvénykezés alapjai tekintetében eljuttatta javaslatát az OSZT-hez többek között dr. Fekete József, a Szövetségi Kutatóintézet igazgatója, dr. Zs. Szöke Zoltán, az ÁFEOSZ alelnöke, dr. Pál József, az OSZT titkára, Szöke András, az Országos Takarékszövetségi Szövetség elnök-ügyvezetője, dr. Réti Mária, az ELTE Agrárjog Tanszékének docense, illetve Sárközy Tamás egyetemi tanár is.

A szervezet fogalma

A szervezet fogalmának tisztázása azért is volt az egyik legfontosabb kérdés, mert 2003 nyarán párhuzamosan kettő, többé-kevésbé hasonló, de lényeges eltéréseket is mutató szervezet-fogalom volt hatályban.

¹⁵ Medgyessy Péter miniszterelnök levele a Nemzetközi Szövetségi Nap alkalmából. (Budapest, 2003. július 4.)

¹⁶ Az OSZT tagszervezetei: a Mezőgazdasági Termelők és Szövetkezők Országos Szövetsége (MOSZ), a Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetsége (MAGOSZ), a „Hangya” Magyar Termelői Értékesítő és Szolgáltató Szervezetek/Szövetkezetek Együttműködése, az Általános Fogyasztási Szövetkezetek és Kereskedelmi Társaságok Országos Szövetsége (ÁFEOSZ), a Magyar Iparszövetség (OKISZ), a Lakásszövetkezetek és Társasházak Országos Szövetsége (LOSZ), az Országos Takarékszövetségi Szövetség (OTSZ) és a Magyarországi Diákvállalkozások Országos Szövetsége (Diák-Ész). Ehhez lásd BORSODI: i.m. 46–55. p.

Az 1992. évi I. törvény szerint a szövetkezet a szövetkezés szabadsága és az önszegély elvének megfelelően létrehozott közösség, amely a tagok személyes közreműködésével és vagyoni hozzájárulásaival, demokratikus önkormányzat keretében a tagok érdekeit szolgáló vállalkozási és más tevékenységet folytat. A szövetkezet jogi személy.¹⁷

A 2000. évi CXLI. törvény definíciója viszont már úgy szól, hogy a szövetkezet az alapszabályban meghatározott összegű részjegytökével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, a tagok saját gazdálkodása eredményességének előmozdítását – ideértve a természetes személy tagok fogyasztását is –, illetve esetenként tagjai, munkavállalói és azok hozzátartozói kulturális, oktatási, szociális szükségletei kielégítését szolgáló, jogi személyiséggel rendelkező gazdálkodó szervezet.¹⁸

Az OSZT-hez érkezett javaslatokat az ÁFEOSZ koordinálta, amely a tervezetek elemzését is elkészítette. A szövetkezet fogalmának meghatározására beérkezett javaslatok 2 nagy részre voltak oszthatóak:

- a) Az első csoportba tartozók jellemzője, hogy egy konkrét fogalmat adnak meg.
- b) A második csoport úgy írható le, hogy – konkrét megfogalmazás nélkül – megpróbálja felsorolni a szövetkezet fogalmának azon elemeit, amelyek a majdani törvényi definícióban is szerepelhetnek.

Az ÁFEOSZ véleménye szerint az akkor hatályos 2 szövetkezeti törvény közül egyértelmű, hogy az 1992. I. tv. definíciója használhatóbb alap lehet az új fogalomhoz is.¹⁹ Több javaslatban szóba hozták, hogy a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége által megadott fogalmat²⁰ figyelembe kell venni. Ahogy arra dr. Pál József, az OSZT titkára is rámutatott, a fogalom-meghatározás céljai között fontos szempont, hogy a szövetkezetet jól elkülönítse a többi gazdasági vállalkozástól.²¹ A szövetkezeti érdekképviselet végül is a következő konszenzusos fogalom-meghatározást adták: „A szövetkezet a szövetkezés szabadsága és az önszegély elvének megfelelően létrehozott közösség, amelyben a tagok önkéntesen egyesültek abból a célból, hogy közös gazdasági, társadalmi és kulturális

¹⁷ 1992. évi I. törvény 3. §.

¹⁸ 2000. évi CXLI. törvény 3. § (1) bek.

¹⁹ A két csoport közös elemei a következőképpen összegezhetőek: a szövetkezet jogi személy; önkéntesség elve; nyitott tagság elve; demokratikus önkormányzat; gazdasági, társadalmi és kulturális tevékenység.

Több definícióban is szereplő fogalmi elemek voltak: autonóm társulás, változó tőke elve, a tag személyes és vagyoni közreműködése, közös tulajdon, szövetkezés szabadsága, önszegély elve.

²⁰ A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége a szövetkezetre a következő meghatározást adta: „A szövetkezet olyan személyek autonóm társulása, akik önkéntesen egyesültek abból a célból, hogy közös gazdasági, társadalmi és kulturális szükségleteiket és törekvéseiket közös tulajdonú és demokratikusan irányított vállalat útján megvalósítsák.” in.: 82. Nemzetközi Szövetkezeti Nap 14.

p Az Országos Szövetkezeti Tanács kiadványa.

²¹ Pál József levele 2003. augusztus 18.

szükségeit és törekvéseit személyes közreműködésük és vagyoni hozzájárulásuk által, demokratikus önkormányzat keretében, a tagok érdekeit szolgáló alap- és vállalkozási tevékenységet folytatva valósítsák meg. A szövetkezet jogi személy.”

A Szövetkezetpolitikai Kollégium megalakulása

A Magyar Köztársaság Kormánya, ahogy a miniszterelnök a 81. Nemzetközi Szövetkezeti Nap alkalmából írt levelében is szerepelt, hosszas egyeztetések után 2003. október 28-án felállította a Szövetkezetpolitikai Kollégiumot, mely hozzáláthatott egy új szövetkezeti törvény szakmai előkészületeihez.²² A kollégium tripartit testületként áll össze: a kormány és a szövetkezeti érdekképviseltek mellett a harmadik oldalt, az ún. szaktekintélyek oldalát neves elméleti szakemberek alkotják.²³ Ez a hármastagozódás a Szövetkezetpolitikai Kollégium 5 szakmai műhelyére²⁴ is kiterjedt, melyek 2003. december 2-án az Országházban tartották meg alakuló ülésüket.²⁵ Minden műhelynek két társelnöke volt, melyek közül az egyik a kormány, a másik az érdekképviselési oldalról jött.

Mint a műhelyek nevéből látszik, valamennyi, a szövetkezeteket érintő fontosabb kérdéssel önálló keretek között foglalkoztak. Az öt műhely közül a „primus inter pares” a Jogi műhely volt, amelynek feladatkörébe tartozott kidolgozni egy olyan normaszöveg-tervezetet, amely alapul szolgál egy új, egységes szövetkezeti törvény kodifikációjához. Ehhez természetesen együtt kellett működni a többi műhellyel, amelyek munkájának összefoglalásával, elemzésével és figyelembe vételével a Jogi műhely a Szövetkezetpolitikai Kollégium motorja szerepét játszotta.

A nyári események hatására nemcsak a kormányzati gépezet indult be, hanem több fórumon is szóba került a szövetkezetek helyzete. Az egyik ilyen összejövetelt a MOSZ székházában tartották 2003. november 20-án „A szövetkezeti üzletresz jogi rendezésének lehetőségei” témában. A rendezvényt a Magyar Jogász Egylet Agrárjogi Szakosztálya, valamint az Országos Szövetkezeti Tanács szervezte, melyen előadást tartott dr. Pál József OSZT titkár, valamint dr. Nagy Husszeint Tibor, az Üzletresz Hasznosító Kft. igazgatója. A konferencián is kialakult az az általános vélemény, hogy az államnak tevékenyen, elsősorban anyagiakkal kellene egyszer és mindenkorra megoldani az üzletreszek kérdését.

²² Ehhez lásd VERES JÓZSEF: *A százharmincadik...* 153–172. p.

²³ Többek között dr. Veres József, dr. Domé Györgyné, dr. Réti Mária, dr. Nyers Rezső, dr. Fekete József.

²⁴ Jogi műhely, Társadalompolitikai műhely, EU kapcsolatok műhelye, Adók, járulékok, közterhek műhelye, Területfejlesztési és regionális műhely.

²⁵ A kormány szövetkezeti megbízottjaként Karácson Mihály nyitotta meg a rendezvényt. Hangsúlyozta, hogy az új törvényben az egyes szövetkezeti ágazati érdekeket háttérbe kell szorítani és a szövetkezés egészének oldaláról kell megkezdni a kodifikációt.

Nagy Husszeint Tibor elmondta, hogy amennyiben nem változik a politikusok hozzáállása, akkor rövid időn belül a mezőgazdaság területéről eltűnnek az egykor meghatározó szerepet játszó szövetkezetek.²⁶

Pár nap múlva megszületett a szövetkezeti mozgalom megújítását elősegítő első jogszabály, az új szövetkezetekről szóló 2000. évi CXLI. törvény módosításáról szóló 2003. évi CV. törvény.²⁷

A törvényben az Országgyűlés arra kötelezte magát, hogy 2005. december 31-ig törvényt kell alkotni az egységes szövetkezeti szabályozás érdekében.²⁸ A törvény indoklásában szerepel, hogy az Európai Unió országaiban hagyományosan létrehozzák a különféle területeken tevékenykedő szövetkezetek saját érdekképviselői szerveit.²⁹ Ebben a törvényben az Országgyűlés visszaállította a szövetkezeti érdekképviselői szövetségek három évvel korábban elvont jogosítványait. A 2003. évi CV. törvény 1. §-a beiktatja az új szövetkezetekről szóló 2000. évi CXLI. törvénybe azt, hogy a szövetkezeteket vagy azok tagságát érintő javaslatoknak a Kormány vagy az Országgyűlés elé terjesztése előtt ki kell kérni az érintett szövetség és a szövetkezeti szövetségek által alapított országos szövetség véleményét, és amennyiben ezek nem értenek egyet a javaslattal, akkor a véleményeltérést be kell mutatni. A szövetkezeti szövetségek további jogosítványa, hogy jogszabályok meghozatalát kezdeményezhetik azzal, hogy az Országgyűlés és a Kormány hatáskörébe tartozó, valamennyi szövetkezeti ágazatot érintő kérdésben erre a szövetkezeti szövetségek által alapított országos szövetség jogosult. Miután hazánkban jelenleg két átfogó szövetkezeti törvény is hatályban van, ezért a 2003. évi CV. törvény 3.§ (1) bekezdése kimondja azt, hogy ezek a jogosítványok megilletik a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény alapján alakult és működő szövetkezetek érdekképviselői szerveit és közös országos érdekképviselői szervüket is.

Munkába áll a Jogi műhely

A Szövetkezetpolitikai Kollégium műhelyei közben megkezdték tevékenységüket. A Jogi műhely 2003. december 15-én tartotta meg az első ülését az ÁFEOSZ Szabadság téri székházában. A műhely társelnökeként dr. Zs. Szőke Zoltán, az ÁFEOSZ alelnök-főtítkára törekedett kézben tartani a kezdeményezést és a kodifikáció egyik kulcsfigurájává vált. A kormányt társelnökként dr. Tóth Róbert (Igazságügyi Minisztérium) képviselte.

²⁶ Nagy Husszeint előadása szerint 2003 végére alig 568 szövetkezet maradt a mezőgazdaságban, de ezekből is legalább 100 valójában már nem működik.

²⁷ A törvényt az Országgyűlés 2003. november 24-én fogadta el.

²⁸ Az új szövetkezetekről szóló 2000. évi CXLI. törvény módosításáról szóló 2003. évi CV. törvény 3.§ (2) bekezdés.

²⁹ Magyarországon erre az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény ad lehetőséget.

Az ÁFEOSZ alelnöke az első ülésen javasolta, hogy az új törvény két részből álljon: egy minden szövetkezetre érvényes általános részből és az egyes szövetkezeti ágazatok specialitásait tartalmazó különös részből. A hatékonyabb munka érdekében felvetette azt is, hogy az említett tagolás szerint a műhely két munkacsoportot hozzon létre. A társelnök ezen javaslatát a tagok egyhangúlag elfogadták.

A készülő új szövetkezeti törvény általános részét kidolgozó munkacsoport tagjai dr. Domé Györgyné, dr. Réti Mária, dr. Tóth Judit, dr. Veres József és dr. Tóth Róbert lettek, míg a különös résszel foglalkozó munkacsoportban a műhely további tagjai kaptak helyet.³⁰ A Jogi műhely tagjai megállapodásra jutottak abban, hogy szükség esetén almunkacsoportokat is létrehozhatnak. Az ülés során Veres József, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának professzora felhívta a figyelmet arra, hogy figyelembe kell venni, hol tart a Polgári Törvénykönyv modernizációja. Hangsúlyozta, hogy nem szabad újra abba a hibába esni, hogy párhuzamosan több eltérő szabályozás legyen egy kérdéskörre. Már most konkrét javaslattal állt elő, miszerint a szövetkezet fogalmába a „társulás” kifejezés kerüljön bele a „közösség” helyett.

Réti Mária, az ELTE ÁJK docense erre reagálva elmondta eddigi tapasztalatait: a Ptk. módosításával foglalkozó szakemberek nem vették figyelembe a társulási problémákat. Az ÁFEOSZ alelnökének véleménye szerint a korábbi szövetkezeti törvényeinket (legfőképpen az 1992: I. tv-t) kellene a műhelynek alapul venni a munkában, míg a MOSZ képviselőjében eljáró Pápainé Halmai Olga ismét jelezte azt az igényt, hogy a szövetkezeti üzletrészek problematikáját a szövetkezetek számára is elfogadhatóan rendezzék.³¹ Az ülésen arra is megállapodás született, hogy a törvény különös részével foglalkozó munkacsoporton belül a mezőgazdasági érdekeltségűek közös javaslatokat fognak készíteni.

A műhely következő ülésére 2004. február 9-én került sor. Zs. Szőke Zoltán röviden tartalmi ismertetést tartott a beérkezett anyagokról. Külön kiemelte, hogy a kedvező politikai légkört ki kell használni és a törvényt szöveget mihamarabb el kell készíteni. A műhely társelnöke azon az állásponton volt, hogy amennyiben a Jogi műhely készíti el az első normaszöveg-tervezetet, akkor a törvényalkotás során – ha másért nem, hát praktikus okokból – azt fogják majd figyelembe venni. Javasolta, hogy a műhely bízta meg a törvény általános része konkrét normaszövegének elkészítésével az ELTE és az SZTE jogtudósait, név szerint Domé Györgynét, Réti Máriát és Veres Józsefet. A műhely társelnökének ezen javaslatát a tagok egyhangúlag elfogadták, míg a három szakteknitély a feladatot elvállalta.

³⁰ dr. Zs. Szőke Zoltán, dr. Bíró György, dr. Petrovai György, dr. Koszorú István, dr. Balogh Zoltán, dr. Szabó Zoltán, dr. Pápainé Halmai Olga, dr. Bak Béla, dr. Fiák István, dr. Molnár Péter és Lakatos Antal.

³¹ A Jogi műhely tagjai megállapodtak abban, hogy az üzletrészek rendezésére is készítenek javaslatokat.

Domé Györgyné, az ELTE ÁJK professzorának véleménye szerint mára megérett a helyzet arra, hogy a szövetkezeti törvény általános és különös részre tagoldjon. Ezt az utat kell követnie a törvény-előkészítésnek is. A szövetkezeti mozgalmat ugyanis gyengítené, ha különböző ágazati szabályok lennének. Ezért javasolta, hogy a lakásszövetkezetekre vonatkozó szabályokat (önálló törvény helyett) az új szövetkezeti törvény különös részében kell elhelyezni.

Veres József felhívta a figyelmet arra, hogy helyesebb lenne a „szövetkezeti ágazat” kifejezés helyett a „szövetkezeti fajtákról” beszélni. Az általános részhez sok apró kérdést kell még tisztázni (például milyen részletességgel kerüljenek be a törvénybe a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetségének hatályos alapelvei). A lakásszövetkezetekkel kapcsolatban azon az állásponton volt, hogy ha esetleg az új szövetkezeti törvény elkészültéig mégis elfogadásra kerülne egy lakásszövetkezetekről szóló törvény, akkor abban utalni kell arra, hogy ez a törvény csupán az új szövetkezeti törvény elkészültéig lenne hatályos. A lakásszövetkezeteket ugyanis az új szövetkezeti törvény különös részében kell majd szabályozni.

Zs. Szőke Zoltán a felvetésre reagálva elmondta, hogy a Lakásszövetkezetek Országos Szövetségében is hasonlóan gondolkoznak. Csupán a Kormányban folyik a vita arról, hogy egy év időtartamra kell-e egyáltalán egy lakásszövetkezeti törvényt.

Fekete József, a Szövetkezeti Kutató Intézet igazgatója is az egységes törvény mellett érvelt. Miniszteriális szintű szabályozást javasolt azon területekre, amelyeket nem ölelne föl az új törvény. Szerinte az általános rész/különös rész tagoláson túlmenően szükség lenne egy harmadik – köztes – kategóriára is. Így a jövőbeli új szövetkezeti formák előtt is nyitva maradna a kapu. A dr. Szép György által még az 1990-es évek közepén elkészített tervezetet javasolta alapul venni. Fekete József felvetésével egyetértett Réti Mária és Veres József is. A jogtudósok arra figyelmeztettek, hogy a különös résznek sem szabad túlzottan részletesnek lenni.

Bíró György (OKISZ) mutatott azonban rá a lényegre: az új törvénynek azt a célt kell szolgálnia, hogy a szövetkezetek fennmaradjanak és a vagyont ne lehessen egy szűk körnek kivinnie a szövetkezetből.

Fiák István felszólalásában a párhuzamosan folyó kodifikációs munkák figyelemmel kísérését javasolta, külön kiemelve a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény felülvizsgálatát. Véleménye szerint akár a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági eljárásról szóló törvényben is történhetne változás: a szövetkezeteket önállóan lehetne bejegyezni. A gondolatot továbbfűzte az Országos Takarékszövetkezeti Szövetség (OTSZ) képviselője. Dr. Kiss György a takarékszövetkezeti igényekről szólva elmondta, hogy a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvényben is külön szabályozásra lenne szükség.

A műhely társelnöke felhívta a figyelmet az utóbbi időben mind gyakrabban használt „szövetkezés” kifejezés helytelenségére. Zs. Szőke Zoltán szerint ra-

gaszkodni kell a „szövetkezet” szóhoz. A szövetkezés ugyanis egy tevékenység, amelyet a szövetkezetben levők személyek végeznek.

A februári ülés végén a Jogi műhely tagjai egyetértettek abban, hogy a szövetkezetek szabályozását a Gt-n kívül, egy önálló törvénnyel kell megoldani. A különös részi szabályozás témakörénél az Országos Szövetkezeti Tanács hét tagja által lefedett kategóriákat kell elsősorban figyelembe venni.

A Szövetkezetpolitikai Kollégium 2004. március 23-án együttes ülést tartott. Ezen az ülésen megegyezés született arról, hogy a Miniszterelnöki Hivatal honlapján egy külön rovatot hoztak létre a szövetkezeti törvény részére, így a társadalom széles körének nyílik lehetősége a véleményezésre, hozzászólásokra. A kormány arra is kötelezettséget vállalt, hogy a Miniszterelnöki Hivatal szakapparátusa 2004. május közepére összegzi a Szövetkezetpolitikai Kollégium szakmai műhelyeinek álláspontjait.

A Jogi műhely 2004. március 29-én tartott harmadik ülésére a három jogtudós (Domé Györgyné, Réti Máriának és Veres József) elkészítette az új szövetkezeti törvény általános részének első tervezetét. Zs. Szőke Zoltán felvázolta a közeljövő teendőit: a Jogi műhely által 2004 júniusára elkészített törvényszöveg-tervezetet az Országos Szövetkezeti Tanács tagszervezetei fogják társadalmi vitára bocsátani. A vélemények és javaslatok figyelembevétele után 2004. szeptemberében kerülhetne a normaszöveg a Kormány elé.

Réti Mária vállalta magára a törvényszöveg tervezetének műhely előtti rövid ismertetését.³² Elmondta, hogy a törvény általános részének elkészítésekor a Szép György által korábban megalkotott szöveget vették alapul. Megjegyezte, hogy ez a tervezet túl részletes szabályokat tartalmazott, továbbá a vagyoni jogi részt teljesen át kellett írni. Véleménye szerint ragaszkodni kellene az „üzlet-rész” elnevezéshez, hiszen a „részjegy” intézménye ismeretlen az EU tagállamaiban. A részjegy hazánkban is más funkcióval bírt 1945 előtt. Javasolta, hogy a törvényben az „üzletrész” kifejezés szerepeljen azzal a kitételrel, hogy az új törvényben megfogalmazottak nem vonatkoznának a jelenleg hatályos szövetkezeti jogszabályokban szereplő üzletrészekre.

Veres József kifejtette, hogy a Jogi műhely egyhangú döntése alapján használták kiindulópontként a Szép György-féle tervezetet. E tervezet valóban túlságosan részletes, ezért sok helyen került sor a módosítására. Az is nehezítette a munkát, hogy a tervezetben az alapszabály túlzott kötöttségeket tartalmaz. A professzor hangsúlyozta, hogy a „részjegy” elnevezés helyett a Nyugat-Európában bevett „részvény” kifejezést kellene használni.

Az elhangzottakra reagálva Fekete József elmondta, az új törvénynek csak a legszükségesebbeket kellene tartalmaznia; minden más kérdésben az alapszabály rendelkezzen. Az volt a benyomása, hogy az elkészített normaszöveg-

³² Ehhez lásd RÉTI MÁRIA: *Észrevételek az egységes szövetkezeti törvény megalkotásához.* in: Szövetkezés, 2005/1. szám XXVI. évfolyam, 173–192. p.

tervezet talán nem veszi kellően figyelembe a mai szükséges tennivalókat. Ezen kívül szerinte a törvénytervezet nem szólítja meg kellően az embereket.

Erre válaszul Veres József professzor felhívta a figyelmet arra, hogy egy jogszabálynak a szabályozással kell foglalkoznia, nem pedig – az egyébként támogatandó – mozgalmi célok megvalósításával.

A műhelybe meghívott dr. Üveges László, az ÁFEOSZ közgazdasági titkára is felszólalt. Kifejtette, hogy az új fogalmak alkotásánál figyelemmel kell lenni az adózással kapcsolatos jogszabályokra is: azokat kell preferálni, amelyeket a számvitel is használ. Kiemelte, hogy a törvénynek a szövetkezet vagyongbiztonságát kell erősítenie. Véleménye szerint az „üzletrész” fogalma helyett – annak a társadalomban meglévő negatív kicsengése miatt – a „részjegy” elnevezést kell alkalmazni. Ezzel Pál József is egyetértett, de hozzáfűzte, nincs szükség a befektető tagokra, hiszen azok funkcióját megfelelően ellátja a tagi kölcsön. Javasolta, hogy a törvénytervezetben szereplő szövetkezet-fogalom helyett az Országos Szövetkezeti Tanácsban elfogadott definíciót kellene a törvényben szerepeltetni.

A „Hangya” Szövetség képviselőjében eljáró Szabó Zoltán szerint sem szerencsés a befektető tag szerepeltetése a tervezetben, hisz ez lényegében a gazdasági társaságokkal való azonosulást jelentené. Elmondta, hogy a tervezetből az tűnik ki, hogy a szövetkezet a tag munkahelye is egyben, noha ez nem általános sajátosság az egyes szövetkezeti területeken.

A kormányoldaltól meghívottként felszólaló dr. Burik Mária (Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium) a törvény gazdaságpolitikai ösztönző szerepét hiányoló véleményekkel szemben hangsúlyozta, hogy a szövetkezetekről szóló törvénynek azokat az alapvető szabályokat kell tartalmaznia, amelyek a szövetkezet megalapításáról, szerveiről, a szövetkezet és a tagjai közötti jogviszonyról, a szövetkezet vagyonáról rendelkeznek. Ehhez képest a szövetkezet, a szövetkezetek létrehozását és működését ösztönző jogi eszközöket nem a szövetkezeti törvénynek, hanem más jogforrásnak (pl. adójogszabályok, gazdálkodást érintő pénzügyi szabályozók, esetlegesen állam által támogatott hitelkonstrukciók, a szövetkezeti mozgalom elősegítéséről hozandó kormányhatározat,) kell tartalmaznia.

Nemzetközi szövetkezeti konferencia Budapesten

A szövetkezeti törvény kodifikációja szempontjából sem volt lényegtelen az, hogy 2004 áprilisának első két napján a világ szövetkezői Budapestre figyeltek. Ekkor volt ugyanis 100 éve annak, hogy a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége (SZNSZ) Budapesten tartotta meg VI. Kongresszusát (1904). Ez akkor egyet jelentett a magyar szövetkezeti mozgalom elismerésével és bekapcsolódásával a nemzetközi vérkeringésbe. Nagy megtiszteltetés érte hazánkat azzal is,

hogy gróf Károlyi Sándort beválasztották az SZNSZ Elnökségébe.³³ A centenáriumi esemény fontosságát jelezte az is, hogy gróf Károlyi Sándor után második magyarként 2003-ban Bartus Pált beválasztották az SZNSZ Elnökségébe.

E jelentős esemény centenáriumán az Országos Szövetkezeti Tanács (OSZT) az SZNSZ és az ENSZ szakosított szervei közé tartozó Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) jubileumi rendezvényt tartott Budapesten. 2004. április 1-2. között fővárosunkban ülésezett az SZNSZ Európa Tanácsa, és az SZNSZ–ILO Szövetkezeti Jogi Konferenciát is tartott, ahová az Európai Unióhoz újonnan csatlakozó 10 ország szövetkezeti képviselőit is meghívták. Ezzel kitűnő alkalom nyílt a tapasztalatok cseréjére és a felmerülő kérdések megvitatására. A nemzetközileg is jelentős eseményen jelen voltak a szövetkezeti mozgalom prominens személyiségei, többek között Ivano Barberini (az SZNSZ Elnöke) és Pauline Green (az SZNSZ Alelnöke, az SZNSZ Európa Tanácsának elnöke).³⁴

A világviszonylatban is jelentős szövetkezeti konferencia kiemelkedően jó nemzetközi háttérrel biztosított a készülő új, egységes törvényhez. A kormány azért is támogatta (anyagilag is) eseményt, mert a szakmai konferenciák hatékonyan segíthették az új törvény kodifikációját. Kormányzati szemüvegen nézve további előnye volt a rendezvénynek, hogy a kormány nemzetközi megerősítést kaphatott az új törvény megalkotásának szükségességéhez.

Buktatók a műhelymunkák során

A nemzetközi konferenciát követően a Jogi műhely negyedik ülésén (2004. április 26.) új probléma vetődött fel. Zs. Szőke Zoltán tájékoztatta a műhely tagjait arról, hogy elkészült a lakásszövetkezetekről szóló külön törvényjavaslat, amely közigazgatási államtitkári értekezletre került. A Miniszterelnöki Hivatal azon a véleményen volt, hogy nem lenne szerencsés, ha az egységes szövetkezeti törvény mellett egy önálló lakásszövetkezeti törvény is elfogadásra kerülne. A Lakásszövetkezetek Országos Szövetségének (LOSZ) elnöke, Farkas Tamás is szeretné még tanulmányozni a szöveget. A LOSZ akkor tekintene el az önálló törvénytől, ha a kormány legkésőbb 2004 szeptemberében az Országgyűlés elé terjesztene egy egységes szövetkezeti törvényt. A helyzet feloldására összehívták a Szövetkezetpolitikai Kollégium együttes ülését. A Miniszterelnöki Hivatalból a szövetkezeti törvény lényegi kérdéseit tartalmazó kérdőíveket küldtek

³³ Ennek a kongresszusnak a hatására felgyorsult a szövetkezetek alakulása a Kárpát-medencében és mind a társadalom, mind a gazdaság egyre inkább befogadta a szövetkezeteket. In: Szövetkezés 2004/1–2 szám 5–6. p.

³⁴ A Parlamentben megrendezett emlékülésen felszólalt Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke, Farkas Tamás az OSZT soros elnöke, Ivano Barberini SZNSZ elnök és Bartus Pál az ÁFEOSZ elnöke.

A Szövetkezetjogi Nemzetközi Konferenciát Pauline Green nyitotta meg; ezen beszédet mondott Kiss Péter MeH miniszter, Petra Ulshoefer az ILO budapesti irodájának igazgatója, Farkas Tamás az OSZT soros elnöke és Francesco Ianiello az EU képviselője is.

az illetékes hivatalokba, hogy az adott válaszok is elősegítsék a hatékony és gyors kodifikációt. Az ÁFEOSZ alelnöke kifejtette, hogy a Jogi műhely feladata lesz az üzletrészek kérdésének a megoldása is: ezt vagy egy külön törvénnyel kell rendezni, vagy pedig majd a szövetkezeti törvény végén kell rendelkezni róla.

A műhely tagjai megegyeztek abban, hogy a munka felgyorsítása érdekében hetente üléseznek.

A társelnök felhívta a figyelmet arra, hogy az egyes ágazatok üzletrészeire vonatkozóan nem lehet egységes megoldást találni, ezért külön-külön kellene rendezni a kérdést.

Fekete József kiemelte, hogy a törvény előkészítésénél mindenképpen figyelembe kell venni a következő lényegi elemeket: a) a szövetkezet egy előnyös vállalkozási forma, b) a szövetkezeti vagyon ne lehessen spekuláció tárgya, c) a befektető tagokat egy differenciált intézménynek kell felfogni, d) erőteljesen érvényesüljön a demokrácia és a hatékonyság a szövetkezetek működésében, e) a pótbefizetés kérdéskörének részletes vizsgálata szükséges, f) a korábban Fekete József és Pál József által elkészített anyagokat tanulmányozni kell, g) a törvény ne legyen túlzottan kazuisztikus.

Az egy hét múlva sorra kerülő, 2004. május 2-i ülésen Zs. Szöke Zoltán tájékoztatta a műhely tagjait arról, hogy a Belügyminisztérium elkészítette a lakásszövetkezetekről szóló külön törvényjavaslatot. Miután az érdekképviseltek nem véleményezhették, ezért május 3-ára összehívták a Szövetkezetpolitikai Kollégiumot.

Az Országos Szövetkezeti Tanács (OSZT) Választmánya ezt megelőzően összeült, hogy közös álláspontot alakítson ki. A cél az volt, hogy ez a törvény ne szülessen meg, bár várhatóan a kormány – májusban – mégis beterjeszti az Országgyűlés elé. A kormány képviselője, Tóth Róbert (Igazságügyi Minisztérium) elmondta, hogy ez a lakásszövetkezeti törvénytervezet már tavaly elkészült és a 2003. decemberi közigazgatási államtitkári értekezlet még azon a véleményen volt, hogy nem szükséges külön lakásszövetkezeti törvény, de 2004. áprilisában azonban ugyanezen kérdésben már ellenkező javaslat született. Pál József szerint csak akkor lenne indokolt az önálló lakásszövetkezeti törvény gyors elfogadása, ha a Szövetkezetpolitikai Kollégium nem tudná a munkáját még ebben az évben befejezi. Veres József professzor egyértelműen elutasította a különálló lakásszövetkezeti törvényt, hiszen alig 10 speciális szakasz vonatkozik a lakásszövetkezetekre. Ehhez a véleményhez csatlakozott Domé Györgyné is.

Zs. Szöke Zoltán társelnök javasolta, hogy – miután mást nem tudnak csinálni – a műhely változatlanul végezze a munkát a megbeszélte tervnek megfelelően, melyet a tagok egyhangúlag támogattak. A társelnök szükségesnek tartotta, hogy 2 héten belül a Jogi műhely fogadjon el egy kormányhatározat-tervezetet az új, egységes szövetkezeti törvény koncepcionális kérdéseiről.

A tervek szerint a műhely 2004 szeptemberére készülne el az egész törvény-nyel. Az év végéig hátralevő időben lehetne elkészíteni az üzletrészek problematikáját megoldó törvénytervezetet.

A koncepciónak a Miniszterelnöki Hivatal körlevelében feltett kérdésekre adott válaszokra kell épülnie. Zs. Szőke Zoltán javasolta, hogy 2004. május 10-ig készüljön el az említett koncepció, amit a Jogi műhely még ezen a napon megvitatna. Indítványozta, hogy a Jogi műhely a koncepció elkészítésével bízza meg Fekete Józsefet, Pál Józsefet és Borsodi Zoltánt, aki a műhely állandó meghívottjaként a titkári teendőket látta el. A tagok a javaslatot egyhangúlag támogatták; az említett tagok a felkérést elfogadták. Ezután került sor a törvénytervezet általános része részletes vitájának folytatására, a tervezet 21-30.§-ának az elemzése történt meg az ülésen.

A Szövetkezetpolitikai Kollégium 2004. május 3-án ülést tartott a készülő lakásszövetkezeti törvény miatt. Ezen az ülésen a szövetkezeti érdekképviseltek, valamint a jogtudósok minden érve ellenére a kormány egyhangúlag mégis arról döntött, hogy beterjeszti az Országgyűlés elé az önálló lakásszövetkezeti törvényjavaslatot.

Fekete József, Pál József és Borsodi Zoltán a felkérésnek megfelelően elkészítette az új szövetkezeti törvény koncepciójára vonatkozó javaslatot. A műhely megvitatta és apróbb kiegészítésekkel egyhangúlag elfogadta a „Koncepcionális elképzelések egy új, egységes szövetkezeti törvény megalkotásához” című javaslatot, melyet megküldtek az Országos Szövetkezeti Tanács (OSZT) elnökének, hogy terjessze OSZT Választmánya elé. Amennyiben a Választmány is támogatja majd a koncepció-tervezetet, azt eljuttatják Kiss Péter kancellária miniszterhez, hogy járjon közben egy ilyen tárgyú kormányhatározat megszületése érdekében. Az ülésen folytatódott a tervezet általános részének megvitatása a 31–42. §-okkal.

A következő ülésen Zs. Szőke Zoltán tájékoztatta a műhely tagjait arról, hogy gyorsan kell cselekedni, hiszen a Kormány – várhatóan még a héten – határozatot fog elfogadni az állam által megvásárolt mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek eladásával kapcsolatban. A társelnök elmondta, hogy a tervek szerint a Szövetkezetpolitikai Kollégium ülésére az OSZT az ipari és a fogyasztási szövetkezetek üzletrészeinek rendezésére vonatkozó javaslatokat is be fog nyújtani.

Fekete József arra figyelmeztetett, hogy a mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek eladásáról rendelkező kormányhatározat tervezetben benne rejlik az is, hogy pár személy – felvásárlásokkal – megszerezze az egész szövetkezetet.

A Jogi műhely a témát megvitatva a következő álláspontot fogalmazta meg: az egyes szövetkezeti ágazatok üzletrészeinek rendezése – tekintettel az egyes ágazatoknál kialakult eltérő helyzetre – nem egységesen, hanem ágazatonként külön-külön kell, hogy történjen. A tervezet megbeszélésében a műhely a 43-55.§-ig jutott.

Az Országos Szövetkezeti Tanács (OSZT) Választmánya 2004. május 18-án megtárgyalta és elfogadta a „Koncepcionális elképzelések egy új, egységes szövetkezeti törvény megalkotásához” című javaslatot. A koncepció még aznap a Szövetkezetpolitikai Kollégium együttes ülése elé került. Zs. Szóke Zoltán a Szövetkezetpolitikai Kollégium együttes ülésén ismertette a Jogi műhely és az OSZT álláspontját és javaslatait az állam által megvásárolt mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészekkel kapcsolatban. Az érdekképviselési oldal szerint a legjobb megoldás az lenne, ha az állam ingyen visszaadná ezeket a szövetkezeteknek (hiszen az üzletrészek kvázi kárpótlási funkciót tölthetnek be). A szakma ellenkezésének hatására a kormány a 2004. május 19-i ülésén levette a napirendről a tervezetet.

A Jogi műhely következő ülésén (2004. május 24.) Zs. Szóke Zoltán javaslatára a műhely felkérte Domé Györgynét, Réti Máriát és Veres Józsefet, hogy 2004. június 7-re készítsék el a befektető tagra vonatkozó normaszöveg tervezetét. A Jogi műhely felhívta továbbá az egyes szövetkezeti ágazatok képviselőit, hogy június 7-ig készítsék el írásos javaslatukat az üzletrészekre vonatkozó végső rendezéshez, továbbá fogalmazzák meg azon ágazati specialitásokat, amelyek majd a készülő új, egységes szövetkezeti törvény különös részében szerepelnének. A törvénytervezet megvitatása az 56–67.§-oknak az elemzésével folyt tovább.

A műhely június 7-i ülésén Zs. Szóke Zoltán tájékoztatta a műhely tagjait arról, hogy a lakásszövetkezeti törvény tervezete bekerült az Országgyűlés elé, de olyan formában, ami eltér a kormányülésen elfogadottól. A törvénytervezet több megszorító rendelkezést is tartalmaz (pl: új lakásszövetkezet nem alakulhatna; közgyűlési jóváhagyás nélkül bárki szabadon kiléphetne, noha a vagyonmegosztásról mégis a közgyűlés döntene). Beszámolt, hogy az állam által megvásárolt mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészekkel kapcsolatos tervezetet a kormány mégis elfogadta.

Javasolta, hogy a negatív folyamatok ellenére a Jogi műhely fejezze be a törvény kodifikációját.

Fekete József kifejtette, hogy a szövetkezeti mozgalom egyik fő problémája, hogy nem volt elég szervezett az elmúlt 12 évben. Domé Györgyné szerint az sem oldaná meg a meglevő problémákat, ha a szövetkezeti szabályozás bekerülne a Gt-be. A normaszöveg-tervezet megvitatása is a végéhez közeledett (68–95.§).

2004. június 14-én a műhelyben kiosztották a Veres József birtokába jutott kormányhatározat-tervezetet, melyet a műhely tagjai rövid tanulmányozás után megvitatottak. Pál József szerint a befektetői részjegy megoldása helyett a szövetkezet és a tag közötti megállapodásnak kellene az új törvényben szerepelnie. Veres József felhívta a figyelmet arra, hogy ez egy önálló polgári jogi jogviszony lenne és ez ma is egy élő jogintézmény. Elmondta azt is, hogy a „beruházó tag” helyett a „befektető tag” kifejezés szerepeltetése ajánlott a törvényben. Véleménye szerint az általános részben elég lenne egy rövid utalás a befektető

tagra, a részletes szabályokat ágazati specialitásaival együtt a különös rész tartalmazná. Veres József szerint megfontolandó lenne a kft-re vonatkozó szervezeti szabályok megfelelő változtatásokkal történő átvétele.³⁵ Pál József felhívta a figyelmet arra, hogy a tag egyszerre lehet kölcsönt nyújtó tag, valamint befektető tag is. Zs. Szőke Zoltán pedig azt javasolta, hogy a befektető tag vonatkozásában a döntő szabályozást az alapszabály adja.

A műhely tagjai felkérték Réti Máriát, hogy 2004. június 18-ig az elhangzottaknak megfelelően dolgozza át a befektető tagra vonatkozó tervezetét. Az ülésen Zs. Szőke Zoltán javaslatot tett a műhely további munkatervére: június 21-én a befektető tagra vonatkozó szabályok mellett sor kerülne a különös részi speciális szabályok megvitatására is. Javasolta, hogy a törvény átmeneti szabályai közé kerüljön be a három szövetkezeti ágazatot érintő, az üzletrészek kérdését rendező tervezet. A Jogi műhely a társelnök javaslatait egyhangúlag támogatta. A Jogi műhely ugyanezen az ülésen felkérte Pápainé Halmai Olgát és Borsodi Zoltánt, hogy június 18-ig készítsék el az átmeneti rendelkezések konkrét normaszöveg-tervezetét. Az ÁFEOSZ alelnökének javaslatára úgy döntöttek, hogy június végére befejezik a törvényszöveg elkészítését, melyet a nyáron kiküldene az egyes ágazatokhoz vitára. Ezután októberben kerülhetne a tervezet az Országgyűlés elé.

A Jogi műhely által megalkotott normaszöveg tervezet, ahogy azt a műhely a munka kezdetén eldöntötte, általános és különös részre tagolódtott. Az egyes szövetkezeti ágazatok speciális szabályait tartalmazó különös rész elkészítését az adott szövetkezeti ágazat képviselőinek a feladatául adta a műhely. A Lakásszövetkezetek Országos Szövetsége, valamint az Országos Takarékszövetkezeti Szövetség képviselője azonban érthető okokból nem készítette el a saját ágazatának javaslatait. A LOSZ két vasat is tartott a tűzben: egyrészt a még csak a kodifikáció kezdeti stádiumában levő szövetkezeti törvény munkálatainál bábkodott, másrészt az OSZT javaslata ellenére az Országgyűlés elé kerülő önálló lakásszövetkezeti törvény megszületésében is érdekelt volt.³⁶ A takarékszövetkezetek pedig sok tekintetben amúgy is a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló törvény hatálya alá tartoztak, továbbá náluk már inkább a banki modell dominált, nem pedig a klasszikus, más ágazatokban működő szövetkezetekre jellemző működési forma. A műhely ennek ellenére – ha hiányosan is – a normaszöveg-tervezet részének tekintette a következő különös részi javaslatokat (lásd. I. sz. melléklet).

A műhely tagjai által elkészített és elfogadott, immár teljes törvényszöveg-tervezetet a Jogi műhely társelnökeként Zs. Szőke Zoltán 2004. június 30. nap-

³⁵ A szövetkezeti tag személyes közreműködése, illetve a szövetkezeti tagsági jogviszony elméleti kérdéseivel foglalkozik VERES JÓZSEF a „Közreműködési tárgyú jogviszony – tagsági viszony” című munkájában Acta Juridica et Politica Tomus LXV. Fasciculus 42. Különnyomat a Molnár Imre Emlékkönyvből. Szeged, 2004.

³⁶ Egy ágazat fontosságát az is jelzi, ha egy önálló törvény vonatkozik rá. Ez viszont az egységes szövetkezeti törvény létrehozását akadályozza.

ján küldte meg az OSZT soros elnökének. A levélben arra kérte Farkas Tamást, hogy a tervezet küldje meg az OSZT-be tömörült szövetkezeti szövetségek részére, hogy azok társadalmi vitára továbbíthassák tagszervezeteiknek. A társadalmi vita során felmerült véleményeket, javaslatokat legkésőbb 2004. szeptember 10-ig kérte eljuttatni a Jogi műhelyhez, hogy azokat figyelembe véve a műhely a szükséges módosításokat elvégezhesse. Az OSZT soros elnöke a kéresnek megfelelően megküldte a tervezet a nyolc tagszervezetnek azzal a felhívással, hogy a szövetség véleményezze és az észrevételeket követően az álláspontjukat 2004. augusztus 31-ig juttassák el az OSZT-hez. Az OSZT tagszervezetei közül érdemben az ÁFEOSZ, a MOSZ, az OKISZ és a HANGYA véleményezte a normaszöveget. A legtöbb vélemény, észrevétel, illetve javaslat az ÁFEOSZ tagszervezeteitől érkezett.

2004. július 2-án a 82. Nemzetközi Szövetkezeti Nap alkalmából Medgyessy Péter újabb levelet írt a szövetkezőknek. A miniszterelnök felhívta a figyelmet arra, hogy a pár héttel korábbi Európai Unióhoz történő csatlakozással hazánk tulajdonképpen szövetkezett az EU további 24 tagállamával. Elmondta, hogy a szövetkezeti alapértékek (önsegély, egyenlőség, igazságosság, szolidaritás) egy ország, sőt akár egy kontinens számára is közösségteremtő érték lehet. A levél legfontosabb mondanivalója az volt, hogy újból leszögezte: folyamatban van az egységes szövetkezeti törvény kidolgozása, amelyről az Országgyűlés 2005-ben dönthet.³⁷

A Szövetkezetpolitikai Kollégiumon belül a Jogi műhely dominanciájáról már korábban volt szó. Felemás helyzetben volt a Jogi műhely. Az tény, hogy a kezdeményezést mindig magánál tartotta, de az is, hogy a többi műhely igazából érdemi munkát nem végzett, hanem megragadt az általános jellegű elméleti fejtegetéseknél. Ez alól kivétel az Adók, járulékok, közterhek műhelye volt, amely 2004. augusztus 4-én elfogadott egy állásfoglalást a szövetkezeti törvény koncepciójáról. Ebben már konkrét elképzelések is voltak, például a műhely nem támogatta a „befektetői tag” intézményét, mert véleményük szerint nem teszi piacképesé és ösztönzővé a befektetési lehetőségeket és csak a kivásárlási szándékknak teremt lehetőséget.

„Róka fogta csuka” helyzet a koncepció körül

Miközben a szakmai műhelyek a történéseket kissé megelőzve, már egy kész törvényszöveg-tervezettel várták 2004 őszét, addig a kormány még a leendő törvény koncepciójáról készült dönteni. A Jogi műhely a munkájának megkezdésétől kezdve a törvényhozás menetét a lehetőségeihez mérten próbálta kézben tartani. Azt a hibát viszont elkövette, hogy nem egy koncepció kidolgozásával

³⁷ Medgyessy Péter miniszterelnök levele a Nemzetközi Szövetkezeti Nap alkalmából. (Budapest, 2004. július 2.)

és elfogadásával kezdte meg a jogalkotást, hanem azonnal a szakszok és bekezdések megalkotását végezte. Emiatt álhatott elő az a „róka fogta csuka” helyzet, hogy azután kellett előállnia egy koncepció-tervezettel, miután már elkészítette azt a törvényt, amelyet a koncepció alapján kell megalkotni. Természetes, hogy a már elkészült törvényszöveg-tervezet szemüvegén keresztül nézve véleményezte a Jogi műhely a kormány által beterjesztett koncepciót, melyet – az ÁFEOSZ jelentős befolyása révén – az OSZT is elfogadott.

A Jogi műhely által javasolt koncepció bevezetőjében fő elvként szerepel, hogy az egyszerre hatályos törvényekből eredő problémák kiküszöbölésének egyetlen megfelelő módja egy új, egységes törvény megalkotása, amely tartalmazza a két törvény előremutató rendelkezéseit, a hibákat pedig kijavítja. Kijelentették, hogy a nemzetközi tendenciákra is figyelemmel kell lenni.³⁸ A műhely koncepció javaslatában a törvény lényegére vonatkozó kívánalmakat a következőkben lehet összefoglalni:

- Egységes szövetkezeti törvény készüljön, amely valamennyi típusú és jellegű szövetkezet létrehozásának és működésének jogi alapja és kerete legyen, de a szektor jellegétől függően (elsősorban hitel-, pénzügyi-, biztosítási- szektornál) a szövetkezetekre vonatkozó egyes feltételeket (tőke-minimum, tartalékok, finanszírozási szabályok, stb.) külön törvények is szabályozhatják. A készülő törvény foglalja magába a szövetkezeti eszmeiségre utaló, az SZNSZ 1995. évi Állásfoglalásában összegezett értékeket.
- Tágan kell megfogalmazni, hogy ki lehet tagja a szövetkezetnek. Az iskola- és a diákszövetkezetnél ugyanakkor szükséges, hogy a korhatárt alacsonyabban állapítsák meg. Továbbra is szükségesnek tartotta a Jogi műhely, hogy természetes személy tagok mellett jogi személyek is belépjenek a szövetkezetbe és hozhassanak is létre szövetkezetet.
- A műhely javasolta, hogy a szövetkezetnek kölcsönt nyújtó vagy célrészjegyet jegyző tag jogállásának rendezését. Újításként európai minták alapján a Jogi műhely ajánlotta, hogy az alapszabály rendelkezhessen úgy is, hogy a szövetkezetben befektető tag is részt vegyen. A befektető tag által nyújtott tőke a részjegytőkéhez kapcsolódva fejti ki hatását. A befektető tag általában jelentős

³⁸ A kodifikáció során a szabályozásba a következő dokumentumokat javasolta a Jogi műhely beépíteni:

- a) a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetségének 1995-ben Manchesterben elfogadott alapelvei;
- b) Az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) szakosított szerveként működő Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 193. sz. Ajánlása a szövetkezetek elősegítéséről;
- c) Az Európai Közösségek Bizottságának 2003-as Közleménye „a szövetkezeti társaságok támogatásáról Európában”, melyet a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának címzett;
- d) Az Európai Unió Tanácsának Rendelete a „nemzeti határokon átívelő tevékenységet folytató európai szövetkezet szervezetéről”.

- a beruházásokat nagymértékben növelő – hozzájárulással segítheti a szövetkezet vállalati tevékenységének kiszélesítését.
- A szövetkezetek minden esetben demokratikus felépítésűek és irányításúak legyenek. A szövetkezésben résztvevők önkéntesen lépnek be a szövetkezetbe, jogilag egyenlők. A legfőbb szerv a közgyűlés.
- Érvényesülnie kell a nyitott tagság alapelvének.
- A szövetkezet vezetésében általános szabályként az egy tag – egy szavazat elve érvényesüljön, ettől csupán a befektető tagok esetében lehet meghatározott mértékben eltérni. Megfelelő korlátokkal, de lehetővé kívánták tenni a képviselőket a tagsági jogok gyakorlása során.
- A személyes közreműködés módját az alapszabályban kell meghatározni (a személyes közreműködés történhet – a szövetkezet tárgyához képest – termeléssel, értékesítéssel, fogyasztással vagy egyéb tevékenységgel).
- Fenntartanak a klasszikus minimális taglétszámot (5 tag).
- A szövetkezeti tag legalább egy részjegyet jegyezzen, de több részjegy jegyzésére az alapszabály adhatja lehetőséget.
- A korábbiak szerint a műhely javaslatára a törvény most is megengedné, hogy a szövetkezet – az alapszabály rendelkezése esetén – önálló fel nem osztható alapot létesítsen.
- Régi alapelv, hogy a szövetkezet tartozásáért a tag felelőssége részjegye mértékéig áll fenn, de természetesen nem zárandó ki az sem, hogy a szövetkezet az alapszabályában arról rendelkezzen, hogy közgyűlési (küldöttgyűlési) döntés alapján szükség esetén pótbefizetést eszközölnek. Befektető tag esetében a felelősség a befektetett vagyon mértékéig terjedjen.
- Az SZNSZ által meghatározott szövetkezeti alapelvek, amelyeket az EU szövetkezetekre vonatkozó határozata, valamint a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 193. sz. határozata tovább erősít, külön hangsúlyozzák a szövetkezetek helyi, nemzeti, területi és nemzetközi együttműködésének fontosságát (SZNSZ 6. Alapelve). Miután a műhelyben érdekképviseltek foglaltak helyet, így nem meglepő, hogy a Jogi műhely koncepciójavaslata erős érdekképviselői jogokat tart kívánatosnak. Javasolták, hogy a törvény a szövetkezeti ágazatokat illetően az országos szövetkezeti szövetségeket, a szövetkezeti mozgalom egésze kérdésében pedig az Országos Szövetkezeti Tanácsot egyértelmű jogosítványokkal ruházza fel.
- Az állam a szövetkezetek létrehozását és működését anyagi eszközökkel is támogatja (speciális hitel- és kölcsönkonstrukciók, adójogi preferenciák, szociális támogatások stb.).
- A klasszikus szövetkezeti alapelvekből eredően szövetkezeti kutatást, az oktatást és a nevelést, a szövetkezeti eszme terjesztését, a szaktanácsadást, a tájékoztatást, a nemzeti kultúra érdekében kifejtett munkájukat,

ezek intézményesített kereteit és forrásait a törvényben ugyancsak deklarálni és biztosítani kell.³⁹

A szövetkezeti érdekképviseltek megfeszített munkájának eredményeképpen a végül megszülető, az egységes szövetkezeti törvény koncepciójáról és az egyéb szükséges intézkedésekről szóló 1119/2004. (XI. 13.) Korm. határozat sok tekintetben átfedést mutat a Jogi műhelyben elkészített és az OSZT által is elfogadott koncepcióval.⁴⁰ Szerepelnek benne a nemzetközi szövetkezeti alapelvek, a befektető tagok felvételének lehetősége (számuk nem haladhatja meg a taglétszám 10 %-át), a gazdasági célok melletti szövetkezeti célok (oktatási, kulturális, szociális, egészségügyi), a szövetkezet alapításához szükséges feltételek (bár érdekes, hogy a minimum taglétszámot hétben határozza meg a hagyományos öt helyett) és az alapítás főbb lépései, a jegyzett tőke törvényben meghatározott minimális összegének a hiánya, a szövetkezet szervezete és irányítása, a státuszváltozás módjai, a másodlagos szövetkezetekre és a szövetkezeti szövetségekre vonatkozó utalás, továbbá az átmeneti szabályok kidolgozásának szükségessége.

A kormányhatározat 2005. augusztus 31-i határidőt jelölt meg a törvényjavaslatnak Kormány elé való terjesztésére, valamint olyan javaslatok kidolgozására, amelyek a szövetkezeti együttműködési forma elterjedését és megerősödését segítik elő.

A kormányhatározat elfogadását követően a kodifikáció új fázisába lépett. A Szövetkezetpolitikai Kollégiumnak és műhelyeinek a korábbi aktív és kezdeményező szerepét az első hivatalos törvényszöveg-tervezetre való várakozás váltotta fel. A szövetkezeti törvénykezést felügyelő Miniszterelnöki Hivatal feladata lett az, hogy a koncepció alapján §-okba öntsön egy olyan jogszabályt, amely a szövetkezeti élet valamennyi szereplőinek megfelel.

Leszámolás az egységes törvény gondolatával

A mai magyar jogalkotásban bevett szokás alapján egy a minisztériumoktól független szakember, dr. Kiss Elemér korábbi kancellária miniszter kapott megbízást arra, hogy elkészítse az új szövetkezeti törvényt. Kiss Elemér munkája során végig együttműködött a szövetkezeti érdekképviseltekkel, kikérte véleményüket, valós párbeszédet folytatott a legapróbb, akár nyelvhelyességi problémák kiküszöbölése érdekében. Rossz hír volt az egységes törvény híveinek, hogy 2004. november 15-én az Országgyűlés elfogadta a lakásszövetkezetekről

³⁹ A Szövetkezetpolitikai Kollégiumon és annak szakmai műhelyein kívül is volt lehetősége a szövetkezetek sorsáért aggódóknak, hogy nézeteiket kifejtssék. A Magyar Jogász Egylet Agrárjogi Szakosztálya 2004. október 26-án tartott szakmai konferenciát „A szövetkezeti törvény koncepció tervezete” címmel.

⁴⁰ Ehhez lásd PRUGBERGER TAMÁS: *Kritikai észrevételek az egységes szövetkezeti törvény koncepciójához.* in.: Szövetkezés, 2005/1. szám XXVI. évfolyam, 193–211. p

szóló 2004. évi CXV. törvényt, ezzel gyakorlatilag értelmetlenné vált a Jogi műhely által javasolt általános rész-különös rész tagolás.⁴¹ Az a furcsa helyzet állt elő, hogy a Parlament tulajdonképpen a két nappal korábban elfogadott kormányhatározattal szemben alkotott törvényt, hiszen a kormányhatározat már címében is az egységes szövetkezeti törvényről szól. Ha a lakásszövetkezetek (és az iskolaszövetkezetek) nem kerülnek bele a készülő törvénybe, akkor viszont nem nevezhető egységesnek.

Közben a szövetkezeti törvény koncepciójának is megindult a társadalmi vitája. A Kormány szövetkezeti megbízottja, Karácsony Mihály nagy érdeklődés mellett tartott előadást „Az újrakodifikált egységes szövetkezeti törvény” címmel 2005. május 18-án Budapesten, az FTC stadion szomszédságában levő Tulip Inn Hotel konferenciatermében. Karácsony Mihály a szövetkezeteket mint a társadalmi integráció régi-új formáját jellemezte. Ismertette a MeH által elkészített közvélemény-kutatás eredményeit, melyből többek között kiderül az, hogy a magyar lakosság tájékozatlannak érzi magát a hazai szövetkezetek tevékenységét illetően, de a kevés ismeret ellenére a helyi problémák kezelésének egyik lehetséges eszközeként számítana rájuk. A legnagyobb vitát ezen a konferencián is az üzletrészek kérdése jelentette. A kutatások szerint közel ugyanannyian vannak azok (31%), akik azt gondolják, további forrásokat kell biztosítani a még kint lévő üzletrészek felvásárlására, mint akik nem (37%).⁴²

A szövetkezeti törvényhozás menetét nem lassította, hogy időközben Medgyessy Pétert Gyurcsány Ferenc váltotta a kormányfői poszton. Az új miniszterelnök is fenntartotta a korábban a Kormány és a szövetkezeti érdekképviseltek között jól kiépült és a törvénykezést elősegítő egyeztető fórumokat. A 83. Nemzetközi Szövetkezeti Napon – elődje hagyományát folytatva – levélben köszöntötte a szövetkezeti tagokat és vezetőket. Gyurcsány Ferenc szerint napjainkban aktuális és fontos a szövetkezés gondolata, mert a képességeink akkor aknázhatók ki a legjobban, ha az erőinket önkéntesen egyesítjük. Elmondta, hogy a Kormány vállalta, hogy segíti a szövetkezőket céljaik elérése érdekében. Utalt a 2003-ban létrejött Szövetkezetpolitikai Kollégiumra, majd megtette a leginkább várt bejelentést: elkészült az egységes szövetkezeti törvénytervezet.⁴³ Felkérte a szövetkezeti tagokat és a szövetkezeti érdekképviselői szervezeteket, hogy 2005. augusztus végéig juttassák el észrevételeiket a Kormányhoz, amely az észrevételek feldolgozása után októberben alakítja ki végleges álláspontját.⁴⁴

⁴¹ A lakásszövetkezeteken kívül az iskolaszövetkezetekre is külön jogszabály született, igaz, csak az „egységes” szövetkezeti törvény kihirdetése után: a közoktatási intézmény tag részvételével működő iskolaszövetkezetekről szóló 123/2006 (V.29.) Korm.r.

⁴² A fennmaradó 32 % nem tudott/nem akart határozott választ adni. in.: Az újrakodifikált egységes (sic!) szövetkezeti törvény 14. p. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt. Kiadványa. 2005.

⁴³ Amely a lakásszövetkezeti törvény elfogadása miatt már nem is volt olyan egységes.

⁴⁴ Ennek egyik első állomása a gödöllői Szent István Egyetemen 2005. augusztus 25-én megtartott „Szövetkezeti jelen és jövő” című rendezvény volt, melyen felszólalt a Kormány szövetke-

Gyurcsány a levél zárásaként örömet fejezte ki, hogy személyesen van lehetősége tenni egy erős és sikeres szövetkezeti mozgalom kifejlesztésében.⁴⁵

Az ÁFEOSZ véleménye első kormányzati törvényszöveg-tervezetről

Kiss Elemér 2005 nyarán elkészítette a törvény első tervezetét, amely azután megindult a minisztériumi egyeztetések útvesztőjében. A szövetkezeti érdekvépviseletek ekkor már többnyire önállóan lobbiztak az általuk kívánatosnak tartott célok elérése érdekében. Az ÁFEOSZ alelnöke, Zs. Szőke Zoltán révén 2005. október 24-én véleményezte a tervezetet:

- Felhívta a figyelmet arra, hogy a tervezet szerint az alapszabálynak tartalmaznia kell a szövetkezet első igazgatósági tagjai nevét és lakóhelyét, az igazgatóság első elnökének nevét és lakóhelyét, valamint a felügyelő bizottság első tagjainak nevét és lakóhelyét. Ezen rendelkezések csak akkor indokoltak, ha újonnan alakult szövetkezetről és annak első alapszabályáról van szó. A gyakorlatban ugyanis nem várható el a több évtizede alakult szövetkezetektől, hogy ezen adatokat felkutassa, sőt az is előfordulhat, hogy egyszerűen nincs is meg minden adat. Ekkor nem tudna megfelelni a már működő szövetkezet a törvényi előírásoknak. Mindezek miatt az ÁFEOSZ azt javasolta, hogy ez a kötelezettség csak újonnan alakuló szövetkezeteknél legyen előírva.
- A szövetkezet, illetőleg annak testületei által hozott határozatok bírósági felülvizsgálatának témájában a tervezet szövege átveszi a 2000. évi CXLI. törvény azon rendelkezéseit, mely szerint a felülvizsgálat joga nem illeti meg azt a tagot, aki a határozat meghozatalához szavazatával hozzájárult (a tévedés, a megtévesztés és a jogellenes fenyegetés esetét kivéve). Egy ilyen előírás rendeltetésszerű betartásához és ellenőrzéséhez szinte minden döntésnél név szerinti szavazásra lenne szükség a szövetkezetben, amely nem várható el több száz vagy akár több ezer fős tagság esetén. A jogorvoslatból való illetén kizárást tehát célszerűbb lenne az igazgatóság és a felügyelő bizottság tagjaira korlátozni.
- A tervezet szerint a közgyűlés soron kívüli összehívásához elegendő a tagok 5%-ának kezdeményezése. Ez egy 100 fős szövetkezetben csupán 5 főt jelent, akik akár feleslegesen sűrűn is összehívhatnák a rendkívüli közgyűlést. Mindezek miatt javasolja az ÁFEOSZ azt, hogy maradjon meg az eddig bevált és a korábbi szövetkezeti törvényekben is szereplő 10 %.

zeti megbízottja, Karácsony Mihály, valamint a hivatalos törvényszöveg-tervezet megalkotója, Kiss Elemér is.

⁴⁵ Gyurcsány Ferenc miniszterelnök levele a Nemzetközi Szövetkezeti Nap alkalmából. (Budapest, 2005. június 7.)

- Hasonló megfontolás miatt kérte megváltoztatni a törvénytervezet azon rendelkezéseit, amely szerint a tagok legalább öt százalékának írásbeli indítványára bármely ügyet napirendre kell venni. Ennél a rendelkezésnél az ÁFEOSZ indítványozta a korábbi szövetkezeti törvényekben bevált és jól működő, a tagság legalább 10 %-ának megfelelő létszám követelményét az ügyek napirendre vételéhez. A tervezet szerint az indítványt legkésőbb a közgyűlés megtartását 8 nappal megelőzően kell benyújtani az igazgatóságnak. Indokolatlannak tartotta az ÁFEOSZ azt a rendelkezést, hogy az így kiegészített napirendet a tagoknak a közgyűlés időpontját legalább 3 nappal megelőzően meg kell küldeni. Ha a szöveget így fogadják el, akkor a közgyűlést megelőző 3 napban már nem lehetne új napirendi pontokat indítványozni, ami ellentétes a szövetkezeti demokráciával.
- A törvénytervezet 61. §-a tartalmazta a befektető tagra vonatkozó szabályokat. Egy korábbi tervezetben még az volt, hogy „A befektetői részjegy értéke a szövetkezetből annak működése során nem vonható ki.” Ezt a megoldást támogatta a Szövetkezetpolitikai Kollégium Jogi Műhelye is, hiszen ilyen rendelkezés felelne meg leginkább a működő szövetkezetek érdekeinek. Ezzel éles ellentétben áll a legújabb tervezet azon javaslata, mely szerint „A befektető tagsági jogviszony megszűnése esetén a volt befektető tagot, illetve örökösét (jogutódát) megilleti a befektető részjegyre jutó saját tőke lekötött tartalékkal csökkentett összege, abban az esetben, ha az a veszteség fedezésére nem került felhasználásra. Az elszámolásra a tagsági jogviszony megszűnését követő, számviteli törvény szerinti beszámolót elfogadó közgyűlés napjától számított 30 napon belül kerül sor.”

Miután a tervezet 100. § (1) bekezdése kimondja, hogy a szövetkezeti üzletrészt 2007. június 30-ig a tulajdonos írásbeli kérelmére szövetkezeti tag tulajdonos esetén befektetői részjeggyé, nem szövetkezeti tag tulajdonos esetén befektető taggá történő felvételével egyidejűleg befektetői részjeggyé alakítja át, ezért a befektetői részjegy szövetkezetből történő kivételének megengedése a szövetkezetek széthordását és azt követően pedig megszűnést fog eredményezni a tag és a kívülálló (külső) üzletrészt tulajdonosok által. Amennyiben törvény adta lehetőség lesz rá, az ÁFEOSZ szerint az emberek többsége ki fogja onnan vinni a saját tőkéből arányos részesedést adó befektetői részjegyét. Egy ilyen szabály elfogadása egyértelműen a hazánkban működő szövetkezetek felszámolásához vezetne. Mindezek megakadályozására az ÁFEOSZ azt javasolja, hogy a befektető tagra vonatkozó szabályok a korábbi terveknek megfelelően kerüljenek elfogadásra.⁴⁶

⁴⁶ Ennek megfelelően kérték kicserélni a legújabb tervezet 61. § (4)-(5) bekezdését a korábbi tervezet javaslataira:

- A szövetkezet által a közösségi alpból a tagoknak és azok hozzátartozóinak adható juttatásokkal és támogatásokkal kapcsolatban az ÁFEOSZ szükségesnek tartotta, hogy a juttatások adómentességet élvezzenek. Javasolta, hogy ezeket a kérdéseket párhuzamosan az adótörvényekben is szabályozni kell, miszerint ezek a juttatások a társasági adó keretei között a szövetkezet célja szerinti (vállalkozási) költségeiként számolhatók el, valamint a magánszemélyeknél az SZJA adómentesnek ismeri el.
- Az ÁFEOSZ számára az egész törvény legfontosabb része az üzletrészekre vonatkozó §-ok voltak. A szövetkezeti vagyonnak szövetkezeti üzletrészek formájában történő nevesítése az 1992. évi II. számú törvény alapján kötelezően történt – hibás kiindulásból – kártalanítás jelleggel. Az áfész-eknél és az ipari szövetkezeteknél a belépés döntően önkéntes volt, az áfész-eknél még vagyonevitelre sem került sor, csupán minimális összegű részjegy jegyzésére.

A törvénytervezet Átmeneti rendelkezéseiben (X. fejezet) szerepeltek az üzletrészekre vonatkozó szabályok.⁴⁷ Az ÁFEOSZ egyetértett a Kormány azon céljával, hogy a szövetkezeti vagyon szerkezetétől idegen üzletrész intézményét kiiktassa a magyar szövetkezeti jog rendszeréből. Erre több alternatívát is nyújt a tervezet (befektetői részjeggyé alakítás; részvényre vagy kft. üzletrészre történő kicserélés, ha a szövetkezet korábban részvénytársaságot vagy korlátolt felelősségű társaságot hozott létre; a közösségi alap javára történő felajánlás; továbbá a szövetkezet általi megvétel).

Miután a szövetkezeti vagyon szövetkezeti üzletrészek formájában történő nevesítését az 1992. évi II. törvény rendelkezései alapján a szövetkezet közgyűlése végezte el, ezért most is azt javasolta, hogy a szövetkezet közgyűlése – nem pedig az üzletrész tulajdonos – választhasson a törvény alternatívái közül. Ezzel összhangban javasolták kiiktatni a 99–102. §-okban a tulajdonosok egyoldalú döntési lehetőségét és annak a szövetkezetre vonatkozó kötelező hatályát, mivel az Alkotmánybíróság 10/2001. (IV.12.) AB határozatában már alkotmányellenesnek találta a mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészről szóló 2000. évi CXLIV. törvény ilyen rendelkezéseit.

61. § (4) bekezdés: „A befektetői részjegy örökölhető, vagy más szövetkezi tagra, befektető tagra, illetőleg olyan személyre, aki (amely) a szövetkezettel tagsági viszonyt létesít, átruházható. Átruházás esetén a más befektető tagot, bármely más tagot ebben a sorrendben elővásárlási jog illeti meg. A befektetői részjeggyel kapcsolatos elővásárlási jog szabályait az alapszabályban kell meghatározni azzal, hogy az elővásárlásra jogosultak a befektetői részjegy értékesítésére vonatkozó szándéknak a szövetkezethez történő bejelentésétől számított 30 napon belül gyakorolhatják az elővásárlási jogukat.”

61. § (5) bekezdés: „A befektetői részjegy értéke a szövetkezetből, annak működése során nem vonatható ki.”

⁴⁷ Az ÁFEOSZ-nak végül is sikerült elérnie, hogy a 2006. évi X. törvénybe bekerült az „átalakított befektetői részjegy” intézménye, amely – ahogy arra Bobvos Pál korábban már hivatkozott tanulmányában rámutat – nem jelentett mást, mint a szövetkezeti üzletrész átnevezését átalakított befektetői részjegyre. in.: BOBVOS PÁL: *A szövetkezeti üzletrész...* 16–21. p.

- A tervezetben az Átmeneti rendelkezések 99. §-a kimondta, hogy az új törvény hatálybalépése előtt alakult szervezeteknél még meglévő szervezeteti üzletrészek a 100–102. §-ban foglaltak alapján megszűnnek, illetőleg 2007. július 1-jei hatállyal a 103. §-nak megfelelő összegű követe-léssé alakulnak át.⁴⁸

Az ÁFEOSZ a következő szöveget javasolta a 103. § helyébe:

103. §: „A 100–102. § alkalmazásában a szervezeteti üzletrész árfolyam értékét a közgyűlés határozza meg. Az árfolyam érték nem lehet alacsonyabb, mint a közgyűlés határozatát megelőző 12 naptári évben alkalmazott, a szervezet által visszavásárolt üzletrészek árfolyamának súlyozott számtani átlaga.”

Ennek a változatnak az elfogadása esetén az üzletrészeiket korábban a szervezetnek eladó tagok, külső üzletrész-tulajdonosok sem szenvednének joghátrányt. Az új javaslat óriási tőkekivonást, tömeges csődhelyzetet okozna a működő szervezeteknél, hiszen az üzletrészek felértékelését és ezzel együtt a névértékhez képest jóval magasabb összeg kifizetését eredményezné.⁴⁹

- Lehetnek olyan szervezetek, melyek úgy döntenek, hogy nem akarnak az új szervezeteti törvény hatálya alá tartozni, de gazdálkodásukat sem akarják megszüntetni. Az ÁFEOSZ indítványozta, hogy a jogbizonytalanság elkerülése érdekében ezek kapjanak lehetőséget a gazdasági társasággá történő átalakulásra. Emiatt javasolta, hogy a tervezet e kérdéseket szabályozó §-a már a törvény kihirdetése napján lépjen hatályba.
- Miután párhuzamosan zajlott a gazdasági társaságokról szóló törvény kodifikációja is, ezért szükséges az előkészítő munka során a két törvénytervezet egymáshoz igazítása.

⁴⁸ A 103. §-ra a korábbi törvénytervezetben két változatot készített a kodifikátor. Az ÁFEOSZ szerint a tervezet mostani szöveg összegyúrta a korábbi két javaslatot, szakmailag (számviteli szabályok szempontjából) értelmezhetetlen szövegezést adott és egy teljesen irreális összegben határozta meg a szervezeteti üzletrész értékét. A lekötött tartalékkal csökkentett saját tőke hányada ugyanis a gyakorlatban többszöröse (egy esetben 2–4-szerese) az üzletrészek névértékének. A javaslat megvalósulása esetén tulajdonképpen – 1992. évi II. törvényhez hasonlóan – egy újabb vagyonnevesítésre kerülne sor. Miután az akkori elhibázott vagyonnevesítés okozta problémák kiküszöbölésére pontosan ez a törvény vállalkozik, ezért semmiképpen sem maradhat benne egy ilyen rendelkezés.

⁴⁹ Példaként említhető, hogy az áfész-ek – amelyek a szervezeteti üzletrészek problémájának megoldására már komoly lépéseket tettek – mind a tagoktól, mind a külső üzletrész-tulajdonosoktól vásároltak már vissza szervezeteti üzletrészt és ezeket be is vonták. A visszavásárlási árfolyam 5–10–20 % körül volt. 2004 elején mintegy 200 ezer szervezeteti tag tulajdonában 3,9 Md Ft, 227 ezer külső tulajdonosnál pedig 4,2 Md Ft értékű üzletrész volt, vagyis az 1992. évben nevesített üzletrészeknek mintegy 2/3-át az áfész-ek visszavásárolták és bevonták. Mint az a számokból is látható, joggal tartanak hátrányos megkülönböztetésnek az üzletrészeiket már korábban értékesítőket, ha most az üzletrészeket – a piaci helyzettől teljesen elrugaszkodva – felértékelt áron, törvény erejénél fogva venné meg a szervezetet.

Az OSZT módosítási indítványai és a törvény elfogadása

Az Országos Szövetkezeti Tanács 2005. november 2. napján készítette el a konkrét, törvényszövegszerű módosítási javaslatait, miután Farkas Tamás soros elnök és az ÁFEOSZ képviselőjében eljáró Borsodi Zoltán egy szűkkörű megbeszélésen tárgyalt Kiss Elemér kodifikátorral és Karácson Mihály kormány megbízottal. Az OSZT az „Átmeneti rendelkezések” (II. sz. *Melléklet*) és a „Záró rendelkezések” egységes szövegére tett javaslatot. Ezek – ha kisebb módosításokkal is – bekerültek az Országgyűlés elé benyújtott törvénytervezetbe. A Záró rendelkezésekben az 1992. évi I. törvény alapján működő szövetkezetek gazdasági társasággá történő átalakulását megkönnyítő részek kerültek be. A 2006. évi X. törvény 109. §-a módosította a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény 81. §-a (2)–(3) bekezdését, mely alapján mind az előkészítő közgyűlés, mind az átalakulási közgyűlés a jelenlévő tagok kétharmados szótöbbségével dönt az átalakulásról.

Korunk politikai viszonyait jól jellemzi, hogy a Parlament bizottságaiban történő tárgyalásokat követően a szövetkezetekről szóló T/18205. számú törvényjavaslat általános vitáján az expozét tartó Kiss Péter miniszter és az ülést vezető Dávid Ibolya mellett csupán nyolc képviselő vett részt. Az Országgyűlés végül 2005. december 19-én fogadta el a szövetkezetekről szóló törvényt, amely az ünnepek miatt 2006. évi X. törvényként került be a magyar törvénytárba.

A szövetkezeti törvényhozás zárásaként 2005. december 30-án Kiss Péter MeH miniszter dolgozószobájában fogadta a szövetkezeti érdekképviselők vezetőit. A miniszter köszönetét fejezte ki az érdekképviselői szervezeteknek azon szakmai munkájukért, amelyet a szövetkezeti törvény előkészítése során nyújtottak. Elmondta, hogy a törvény elfogadásával nem zárult le a Kormánynak a szövetkezetek érdekében kifejtett tevékenysége, inkább egy új fejezet nyitányát jelenti a törvény elfogadása. Farkas Tamás OSZT soros elnöke válaszában kifejtette, hogy egy olyan törvény került elfogadásra, amelyet az OSZT is támogatni tudott. Szükségesnek tartotta azonban a további jogharmonizációs munkát, elsősorban a lakásszövetkezetek vonatkozásában, továbbá a Szövetkezetpolitikai Kollégium jövőjének rendezését.⁵⁰ Ezen túlmenően javaslatot tett a törvény előkészítésében közreműködő szakemberek elismerésére.⁵¹ A miniszter támogatta a felvetett kérdéseket és kifejtette, hogy a Kormány kész arra, hogy akár már 2006. januárban az OSZT-vel hosszú távú együttműködési megállapodást kössön.

⁵⁰ A Szövetkezetpolitikai Kollégium de iure még a mai napig működik, de érdemi munkát nem végzett a törvény elfogadása óta. Utolsó ülésére 2007 tavaszán került sor.

⁵¹ A törvény elkészítésében közreműködő jogtudósok (Domé Györgyné, Réti Mária és Veres József) 2006. március 15-e alkalmából megkapták a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjét.

I. számú melléklet

(a Jogi műhely által kidolgozott különös részi javaslat)

II. RÉSZ
KÜLÖNÖS RÉSZ

I. fejezet

Az ipari szövetkezetekre vonatkozó szabályok

94. § (1) Az ipari szövetkezet esetében a személyes közreműködés formája munkaviszony vagy munkaviszony jellegű jogviszony.

(2) A befektető tag a személyes közreműködésének formáit, jogait és kötelezettségeit e törvény, az alapszabály és megállapodás szabályozza.

95. § (1) A tagsági viszony megszűnésére vonatkozó 61–66.§§-ok rendelkezésein túlmenően az ipari szövetkezeti tagsági viszony megszűnik a munkaviszony illetve munkaviszony jellegű jogviszony megszűnésekor.

(2) A tagsági viszony megszűnése nem vonja maga után a munkaviszony, illetve a munkaviszony jellegű jogviszony megszűnését.

96. § A 18. § (2) bekezdés a), i) és k) pontja esetében foglalt döntés meghozatalához az összes tag kétharmadának szavazata szükséges. A megismételt közgyűlés szabályai ilyen döntés esetére nem alkalmazhatók.

II. fejezet

Az iskolai szövetkezetekre vonatkozó szabályok

97. § (1) Az iskolai szövetkezeti tevékenység célja a termelő, a szolgáltató és az értékesítő munka útján a tanulók (hallgatók) önállóságra, közösségi életre, a demokratikus jogok gyakorlására, munkára és takarékos életvitelre való nevelése.

(2) Az iskolai szövetkezeti tevékenységet a nevelési-oktatási intézmény (a továbbiakban oktatási intézmény), más intézmény, gazdálkodó szervezet anyagi eszközökkel és más módon is segíti.

Iskolai szövetkezet alapítása

98. § (1) Iskolai szövetkezet középfokú és felsőfokú oktatási intézményben (a továbbiakban: befogadó oktatási intézmény), diákotthonban, kollégiumban, nevelőotthonban és – javítóintézeti nevelést végző intézeteket kivéve – nevelőintézetben is működhet.

(2) Több befogadó oktatási intézményben közösen is alakítható iskolai szövetkezet.

99. § Az iskolai szövetkezet legalább tizenöt természetes személy taggal alakulhat és működhet.

100. § (1) Az alakuló közgyűlésen tanácskozási joggal részt vesz a befogadó oktatási intézmény vezetője vagy képviselője is.

101. § (1) Az iskolai szövetkezet nevében szerepelnie kell a székhelye szerinti befogadó oktatási intézmény nevének és az iskolai szövetkezeti jellegre való utalásnak is. Az iskolai szövetkezet „diákszövetkezet” elnevezéssel is működhet.

Az alapszabály

102. § Az iskolai szövetkezet alapszabálya jóváhagyásának feltétele a befogadó oktatási intézmény vezetőjének egyetértése az alapszabállyal. A befogadó oktatási intézmény és az iskolai szövetkezet kapcsolatát az iskolai szövetkezet alapszabályában kell rögzíteni.

103. § Az iskolai szövetkezet alapszabálya tartalmazza a munka végzésének és iránymutatásának, továbbá az iskolai szövetkezet és a befogadó oktatási intézmény kapcsolatának szabályait. Ez utóbbi szabályoknak a felvételéhez a befogadó oktatási intézmény vezetőjének hozzájárulása szükséges.

A közgyűlés

104. § Az iskolai szövetkezet közgyűlésének kizárólagos hatáskörébe tartozik a befogadó oktatási intézmény és az iskolai szövetkezet megállapodásának elfogadása és módosítása is.

105. § A közgyűlésen tanácskozási joggal részt vehet a befogadó oktatási intézmény vezetője vagy képviselője is.

A küldöttgyűlés

106. § (1) Ha a tagok száma a száz főt meghaladja, az alapszabály rendelkezhet küldöttgyűlés alakításáról. Ebben az esetben – a tisztségviselők megválasztásának és felmentésének, valamint az alapszabály módosításának a kivételével – a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozó ügyekben való döntést az alapszabály a küldöttgyűlés hatáskörébe utalhatja.

(2) A küldötteket az alapszabályban meghatározott szervezeti egységhez (munkaszervezet, osztály, évfolyam stb.) tartozó tagok választják a tagok sorából egy évre. A küldöttet bármikor fel lehet menteni, és helyette új küldöttet lehet választani.

Tisztségviselők

107. § Tisztségviselővé fiatalkorú tag is választható.

Tagsági viszony

108. § (1) Az iskolai szövetkezet tagja az oktatási intézmény nappali tagozatos tanulója, hallgatója, (a továbbiakban együtt: tanuló) lehet. Ha az alapszabály úgy rendelkezik, tag lehet a tanuló szülője, továbbá képzéshez kötött tevékenység esetében más kivülálló személy is.

(2) A tanulókon kívül felvett tagok létszáma a taglétszám tizenöt százalékát nem haladhatja meg.

(3) A befogadó oktatási intézmény tanulója tizenhat éves kortól, kivételesen – ha az alapszabály így rendelkezik – tizenöt éves kortól lehet az iskolai szövetkezet tagja.

A tagsági jogviszony megszűnése

109. § (1) A tagsági viszony – a kilépésen kívül – megszűnik akkor is, ha

a) a tanulói (hallgatói) jogviszony, illetőleg a pedagógusnak, oktatónak vagy más dolgozónak a befogadó oktatási intézménnyel fennálló munkaviszonya megszűnik,

b) a fiatalkorú tag tagsági viszonyát a törvényes képviselője írásban megszünteti, vagy

c) a tanuló (hallgató) az iskolai szövetkezet által az alapszabályban meghatározott határidőig és módon tanulói, hallgatói jogviszonyát az iskolai szövetkezet igazgatóságának hitelt érdemlően nem igazolja.

(2) Az alapszabály lehetővé teheti a tagsági viszonyok a tanulói (hallgatói) jogviszony megszűnése utáni fenntartását.

(3) A fiatalkorú tag törvényes képviselője a tagsági viszonyt azonnali hatállyal írásban megszüntetheti, ha a tagsági viszony fenntartása a tag életét, egészségét vagy testi épségét veszélyeztetné, vagy egyébként reá káros következményekkel járna.

A részesedés szabályai

110. § A tag a gazdálkodás eredményéből személyes közreműködése szerint részesedik.

A személyes közreműködés

111. § (1) Az iskolai szövetkezet tagjainak személyes közreműködések a fiatal munkavállalók munkavégzésére vonatkozó jogszabályok rendelkezéseit az e fejezetben foglalt kiegészítésekkel kell alkalmazni. A személyes közreműködés során folyamatosan biztosítani kell az egészséges és biztonságos munka feltételeit.

(2) Fiatalkorú tag csak olyan személyes közreműködést fejthet ki, amely egészségére és fejlődésére nem hátrányos, továbbá nem akadályozza az oktatási intézmény látogatását és a képzési rendszer részét képező feladatok ellátását.

(3) A fiatalkorú tag fizikai személyes közreműködés kifejtésére való alkalmasságát a tagsági viszony létesítésekor, illetőleg a személyes közreműködés nagyobb megterhelést eredményező megváltozásakor a befogadó oktatási intézményben működő orvos által kiadott orvosi igazolással kell igazolni.

(4) A fiatalkorú tag napi személyes közreműködésének ideje szorgalmi időben a hat órát nem haladhatja meg.

(5) Az egészséges és biztonságos személyes közreműködés feltételeinek biztosításáról és folyamatos ellenőrzéséről az iskolai szövetkezet igazgatósága köteles gondoskodni.

(6) A fiatalkorú tagot a személyes közreműködés jellegének megfelelő gyakorisággal, de havonta legalább egy alkalommal ismétlődő munkavédelmi oktatásban kell részesíteni.

112. § Az iskolai szövetkezetben a tagok személyes közreműködése nem minősül munkaviszonynak. Az iskolai szövetkezet tagjai személyes közreműködésével kifejtett tevékenysége nem minősül munkaerő-kölcsönzésnek.

Felelősség, tagsági viták

113. § A tagsági viszonyból eredő kötelességeinek elmulasztása esetén a tagot – meghallgatása után – az igazgatóság figyelmeztetésben részesíti.

114. § (1) A tag az iskolai szövetkezetnek szándékosan okozott kárért annak teljes mértékéig, a gondatlanul okozott kárért legfeljebb hat havi átlagos részesedése erejéig felel.

(2) A kár megtérítésére a tagot az igazgatóság kötelezi, előtte a tagot meg kell hallgatni.

(3) Az igazgatóság döntése ellen a tag harminc napon belül bírósághoz fordulhat.

115. § A tagsági vitának a közgyűlés elé terjesztése előtt az igazgatóság és a tag megkísérli a vitás kérdésekben való megállapodást.

Egyesülés, megszűnés

116. § (1) Az iskolai szövetkezetek egyesüléséhez, ha azok nem ugyanazon befogadó oktatási intézményben működnek, az érintett befogadó oktatási intézmények vezetőinek a hozzájárulása szükséges.

(2) Ha az iskolai szövetkezet megszűnik, a tartozások kiegyenlítése után fennmaradó vagyonát – a használatába átengedett vagyoni eszközök kivételével – iskolai szövetkezési célra kell felhasználni.

III. fejezet

A kereskedelmi típusú fogyasztási szövetkezetekre vonatkozó szabályok

A közgyűlés

117. § Amennyiben a szövetkezetnél küldöttgyűlés működik, akkor a közgyűlést abban az évben kell tartani, amikor az új tisztségviselők, illetve küldöttek megválasztására kerül sor.

A tagértekezlet

118. § (1) Az alapszabály két közgyűlés között tagértekezletek tartását írhatja elő.

(2) A tagértekezleteket – az alapszabály eltérő rendelkezése hiányában – évente kell megtartani.

119. § (1) A tagértekezleten a szövetkezet igazgatósága tájékoztatja a tagokat a tevékenységéről, a szövetkezet által elért eredményekről, a jövőbeli feladatokról, a szövetkezet vagyoni, pénzügyi és jövedelmi viszonyairól, továbbá a szövetkezet többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságok helyzetéről.

(2) A tagértekezlet tartásától el lehet tekinteni, ha a szövetkezet igazgatósága a tagokhoz a fenti tájékoztatást évenként írásbeli formában eljuttatja.

Tisztségviselők

120. § Amennyiben az igazgatóság vagy a felügyelő bizottság tagjainak száma az e törvényben előírt minimum alá csökken, akkor a következő közgyűlésen, illetve küldöttgyűlésen a hiányzó tagok helyére újakat kell választani. A következő közgyűlésig, illetve küldöttgyűlésig a hiányzó taglétszámot – a működőképesség fenntartása érdekében – a szövetkezet tagjaiból az igazgatóság, illetve a felügyelő bizottság a minimális létszámra kiegészítheti (kooptálás).

Szervezeti változások

121. § A szövetkezet jogutód nélküli megszűnése esetén a közgyűlés által fel nem oszthatóvá nyilvánított vagyonrészt az alapszabályban meghatározott szövetkezeti célra kell felhasználni. Az e célra történő átadás mentes mindennemű adó, járulék és illeték alól.

122. § A szövetkezet – 87. § (1) bekezdés b)-tól eltérően – megszűnik akkor, ha a közgyűlés – a jelenlevő tagok kétharmados szavazattöbbségével – elhatározza a jogutód nélküli megszűnést.

IV. fejezet

A lakásszövetkezetekre vonatkozó szabályok

(A lakásszövetkezetekről szóló önálló törvényt a Kormány az Országgyűlés elé terjesztette. A különös részi szabályozás az Országgyűlés döntésével lesz összefüggésben.)

V. fejezet

A mezőgazdasági szövetkezetekre vonatkozó szabályok

123. § (1) A mezőgazdaságban termelő, beszerző, értékesítő, feldolgozó, raktározó stb. szövetkezetek működnek.

(2) A szövetkezet alapszabálya előírhatja, hogy az e fejezetbe tartozó szövetkezeteket mezőgazdasági termelőként regisztrált magánszemélyek hozhatják létre.

(3) A szövetkezet alapszabálya előírhatja, hogy a szövetkezet a tagjai felhatalmazása alapján a termelői regisztráció útján elérhető ágazati források címzettje lehet leszámítva a közvetlen termelői támogatásokat.

124. § A szövetkezet alapszabálya előírhatja, hogy a taggal történő elszámolás esetén a minimális részjegytőke mértékéig kell a tagsági viszony megszűnését követő három hónapon belül elszámolni. A szövetkezet alapszabálya azt is előírhatja, hogy az egyébként és időütemezését az alapszabályban kell meghatározni. Ebben az esetben a tevékenység megkezdéséhez nyújtott – minimális részjegytőkén felüli – vagyoni hozzájárulásokra a volt tag nem tarthat igényt, amennyiben a szövetkezet és a tag viszonyában a szolgáltatások igénybevételének lehetőségét a szövetkezet biztosította.

125. § A szövetkezet alapszabálya előírhatja, hogy a szövetkezet a tagokkal folytatott tevékenysége során a szövetkezet által nyújtott és a tag által igénybevett szolgáltatások arányában áll belső üzleti kapcsolatban a taggal. Ebben az esetben ennek elszámolása non-profit jelleggel történik, amelynek ki kell fejeződnie a tagi szerződésekben.

126. § A termelői együttműködést ösztönző EU és nemzeti ágazati szabályozások figyelembe vételével a tagok köztöttségére illetve kötelezettségeire vonatkozó általános előírásoktól – a vonatkozó jogszabályokban foglaltak szerint – az alapszabályban el lehet térni.

VI. fejezet

A takarékszövetkezetekre vonatkozó szabályok

(A részletes szabályok kidolgozása az Országos Takarékszövetkezeti Szövetség kezei között folyamatban van.)

II. számú melléklet

(az OSZT javaslata az átmeneti rendelkezésekre)

„X. Fejezet

ÁTMENETI RENDELKEZÉSEK

A szövetkezeti üzletrészekkel kapcsolatos rendelkezések

99. § (1) Az e törvény hatálybalépése előtt alakult szövetkezeteknél még meglévő szövetkezeti üzletrészek – a szövetkezet közgyűlése döntésének megfelelően – a 100–102. §-ban foglaltak alapján megszűnnek, illetőleg 2007. július 1-jei hatállyal a 103. §-nak megfelelő összegű átalakított befektetői részjeggyé alakulnak át. Erről az üzletrész tulajdonosokat a szövetkezet köteles 60 napon belül írásban tájékoztatni.

(2) A szövetkezet közgyűlése az (1) bekezdésben említett döntésében a 100–102. §-ban meghatározottak közül több választási lehetőséget is felajánlhat az üzletrész tulajdonosoknak.

(3) A szövetkezet közgyűlése az (1) bekezdésben említett döntést a törvény hatálybalépésétől számított 90 napon belül megtartott közgyűlésen köteles meghozni.

(4) A szövetkezeti üzletrész tulajdonosa a szövetkezet közgyűlése által felajánlott lehetőségekből választ.

100. § (1) A szövetkezet a szövetkezeti üzletrészt 2007. június 30-ig átalakított befektetői részjeggyé alakíthatja át.

(2) A szövetkezet a szövetkezeti üzletrészt – 2007. június 30-ig –, a tulajdonában álló részvényekre, korlátolt felelősségű társasági üzletrészekre elcserélheti, a gazdasági társaságokról szóló törvény szabályainak figyelembevételével.

101. § A szövetkezeti üzletrész úgy is megszűnhet, hogy azt a tulajdonos – 2007. június 30-ig – a szövetkezet közösségi alapja javára ajánlja fel. Ebben az esetben az üzletrész volt tulajdonosa nem szövetkezeti tagként is jogosult a közösségi alapról finanszírozott támogatások igénybevételére. A szövetkezet hatvan napon belül köteles a felajánlás elfogadását írásban visszaigazolni. A támogatás igénybevételének időtartamát az üzletrész volt tulajdonosa és az igazgatóság között kötött megállapodás határozza meg.

102. § (1) Ha a tulajdonos 2007. június 30-ig nem élt a 100–101. §-ban foglalt lehetőségekkel, az üzletrésze 2007. július 1. napjával átalakított befektetői részjeggyé alakul át.

(2) Az átalakított befektetői részjegy örökölhető, átruházható, azonban a szövetkezetből annak működése során nem vonható ki. Átruházás esetén a szövetkezetet, bármely más tagot ebben a sorrendben elővásárlási jog illeti meg. Az átalakított befektetői részjeggyel kapcsolatos elővásárlási jog szabályait az alapszabályban kell meghatározni azzal, hogy az elővásárlásra jogosultak az átalakított befektetői részjegy értékesítésére vonatkozó szándéknak a szövetkezethez történő bejelentésétől számított 30 napon belül gyakorolhatják az elővásárlási jogukat.

(3) Az átalakított befektetői részjegyek szövetkezeti tagsági viszonyt nem keletkeztetnek. A közgyűlés döntésének megfelelően az átalakított befektetői részjegy után osztalék fizethető.

103. § A 100–102 § alkalmazásában a szövetkezeti üzletrész értékét a közgyűlés határozza meg. Az árfolyamérték nem lehet alacsonyabb, mint a közgyűlés határozatát megelőző 12 naptári évben alkalmazott, a szövetkezet által visszavásárolt üzletrészek árfolyamának súlyozott számtani átlaga.

104. §. (1) A szövetkezet által megszerzett üzletrészt, átalakított befektetői részjegyet a szövetkezet a soron következő közgyűlés (küldöttgyűlés) határozatával bevonja.

(2) A közösségi alapba kell helyezni

a) a közösségi alap javára felajánlott, megszűnt üzletrész névértékének összegét;

b) a visszavásárolt, megszűnt üzletrész névértéke és visszavásárlási értéke közötti különbségét.

Már működő szövetkezetekre vonatkozó rendelkezések

105. § (1) E törvény hatálybalépésekor már működő, bejegyzett szövetkezetek az alapszabályukat 2007. június 30-ig kötelesek e törvény rendelkezéseinek megfelelően módosítani vagy az átalakulás szabályai alapján gazdasági társasággá átalakulni.

(2) E törvény hatálybalépésekor már működő, bejegyzett szövetkezetekre e törvény rendelkezéseit az alapszabályuk e törvény szabályainak megfelelő módosításától – de legkésőbb 2007. július 1-től – kezdődően kell alkalmazni.

(3) Azoknál a szövetkezeteknél, amelyek üzletrésztőkével rendelkeznek, az (1) bekezdés szerinti alapszabály módosítására az üzletrésztőke megszűnését követően kerülhet sor.

(4) Az e törvény szabályai szerint létesülő szövetkezetek számára rendelkezésre álló – külön jogszabályok által meghatározott – kedvezmények a már működő szövetkezeteket az (1) bekezdés szerinti alapszabály módosításától, illetőleg 2007. július 1-től kezdődően illetik meg.

(5) Az e törvény hatálybalépése előtt már működő szövetkezetek az alapszabály módosítása keretében rendelkeznek az e törvény hatálybalépése előtt elkülönített fel nem osztható szövetkezeti vagyon felhasználásáról, valamint arról, hogy azt a közösségi alapba helyezik, vagy a lekötött tartalékon belül – egyéb célra – elkülönítetten mutatják ki.

(6) Az e törvény hatálybalépése előtt már működő szövetkezeti szövetségek a létesítő okiratuk módosítása keretében rendelkeznek az e törvény hatálybalépése előtt megszűnő vagy gazdasági társasággá átalakuló szövetkezetektől kapott, fel nem osztható szövetkezeti vagyon felhasználásáról, valamint arról, hogy azt a közösségi alapba helyezik vagy a lekötött tartalékon belül – egyéb célra – elkülönítetten mutatják ki.

ZOLTÁN BORSODI

DIE KODIFIZIERUNG DES X. GESETZES 2006

(Zusammenfassung)

Als Ergebnis der fehlerhaften Gesetzgebung der Genossenschaften gelang nach der politischen Wende das ungarische Genossenschaftssystem in einem Jahrzehnt in eine schwere Krise. Die Regierung von 2002 versuchte, die Genossenschaften zu entlasten. Am 28. Oktober wurde das Kollegium für Genossenschaftspolitik gegründet, an dem neben der Regierung die Mitglieder der Rechtswissenschaften und Interessengemeinschaften der Genossenschaften beteiligt waren. Unter den Fachwerkstätten hatte die juristische Werkstatt die Aufgabe, einen Gesetzesvorschlag zu erarbeiten, die die Hauptrichtungen der Genossenschaften bestimmt. Diese Werkstatt hatte mit dem Rat der Genossenschaften einen großen Einfluss auf die Kodifizierung, ein großer Teil ihrer Vorschläge erschien sowohl im Gesetzkonzept als auch im verabschiedeten Gesetz.

Der Verfasser des Aufsatzes – ohne Details – stellt vom Anfang an den Prozess der Verabschiedung des X. Gesetzes 2006 über die Genossenschaften dar. Der Verfasser als aktiver Teilnehmer der Arbeit erläutert die bisher unbekannt Details der Kodifizierung, die nur von innen zu erläutern sind. Gründlicher gelesen hat man die Möglichkeit, die tatsächlichen Ziele der Teilnehmer an der Gesetzgebung zu erkennen. Dieser „merkwürdige“ Teil, der von der juristischen Werkstatt erarbeitet wurde und nicht im Gesetz beinhaltet wird, wird Anhang I. beinhaltet.